



R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Caput VI. De peccatis Religioni oppositis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

11. Petes, quando gravis occupatio impedit solam Officii partem, quæ ratione obligabitur ad aliam partem recitandam? Respondetur ea ratione, quæ diximus paulo ante à num. 13. de infirmitatibus. *Sim. Suarez tom. 2. de lib. 4. cap. 18. à num. 12. eam Doctrinam solum tractat ad infirmitatem exculandam, tamen Castropalaus tom. 2. de lib. 4. cap. 18. à num. 4. eam extendit ad quamlibet aliam infirmitatem, & merito; par enim videtur ratio, ut ex occupatione, & merito; par enim videtur ratio, ut ex infirmitate constat, dummodo firma remaneant quæ à num. 10. dicta sunt.*

Dispensatio.

13. Dispensatio de Horis Canonicis non percurrere potest considerari, vel ut concedenda à Summo Pontifice, vel ab Episcopo, vel à Prælati Regularium singuli separatim.

Dispensatio à Summo Pontifice.

Dispensatio etiam sine causa à Summo Pontifice concessa, valida est, ac sufficienter excusat hominem ab horum solutione. *Syl. Tol. Nav. & passim, apud Bon. d. 1. de Hor. Can. q. 1. p. 2. n. 5. Ratio est, quia valide Pontifex dispensare potest in iis, quæ sunt de jure positivo Ecclesiastico, quale est hoc, de quo agimus ut faceret omnino: sic videtur dispensare, quando scienter dat beneficium infanti, vel puero ignoranti, id quod intelligit pro tempore impedimenti.*

Dispensatio ab Episcopo.

14. Dispensare item valide poterit Episcopus quoad culpam (poterit etiam Vicarius generalis, tum ejusdem Episcopi, ex *Merolla tom. 3. disp. 7. c. 6. d. 27. tum Capituli, Sede vacante, sed non nisi ex speciali mandato Episcopi vel Capituli respectivè, ut habet *Merolla ibid. c. 1. d. 1. n. 33. & 34.*) dispensare, inquam, valide poterit sed cum rationabili causa in casibus occurrentibus, non verò in perpetuum: sic *Pell. tom. 1. tr. 5. c. 8. n. 124.* Ratio est, quia ex una parte, ut est communis sententia cum Castrop. alios citant, *tom. 1. tract. 3. de dispensat. disp. 6. part. 4. num. 8.* Episcopus non potest dispensare in lege superioris, nisi quando Superior eidem posse positivè concessit, & ex alia parte valet idem dispensare in eadem lege superioris, quando necessitas adest, nec commode adiuvatur Pontifex, & multò magis in casibus, qui frequenter occurrere solent; In iis enim censetur Superior potestatem Episcopis concessisse, ne in rebus frequenter occurrentibus ad Pontificem recurrere cogantur Fideles, sed ita est in casu nostro: ergo. Ita idem *ibid. p. 5. n. 5.**

15. Dixi (quoad culpam) quia quoad restituendos fructus non potest Episcopus dispensare. Ratio est, quia quoad hos, qui ex iustitia restitui à negligente Officium debent, non apparet posse adeste rationabilem causam dispensandi, & applicandi fructus alienos alteri.

Dispensatio à Prælati Regularium.

16. Denique de dispensatione pro Religiosis exemptis est distinguendum, posse nimirum nos loqui vel de subditis aliquo Ordine sacro initiatis, seu fortè Beneficiis possidentibus, vel de subditis solum obligatis ad Officium ex universali ratione professionis ad Chorum.

Si de prioribus agamus, poterit Prælati in suos eodem modo, quo potest in suos Episcopus, nisi à Superiore fuerit prohibitus, quia Prælati etiam Conventualis, ex *Soar. lib. 4. de rel. tr. 8. lib. 2. c. 13. n. 15.* (nisi is à Superiore limitetur) se habet in hisce casibus frequentibus, sicut Episcopus.

17. Si de posterioribus, facilius poterit idem dispensare: ita *Bon. disp. 1. de Hor. Can. q. 2. p. 2. n. 9.* dispensatur enim tunc in jure Religiosi, circa quod plus, quam

in jure communi Prælati Religionis autoritatis habent: sicut enim ij possunt in aliis præceptis Religionis (nisi prohibeantur) sic poterunt in hoc. Hinc colligit Bonacina *ibidem*, Prælatum posse dispensare suos subditos non initiatos sacris, ab Officio ratione studiorum, vel negotiorum.

18. Si quæras, quinam Prælati Regulares possunt in prædictis dispensare? Respondet Bonacina, Supremum, nempe Generalem. At ego pro casibus occurrentibus posse Conventualem non ambigo, quando à Superiore non limitatur: quia si potest, ut modo dixi, cum initiatis, multò magis cum cæteris. Pro longo tempore, seu semper non potest Regula certa constitui, consulat quisque Superioris sui Conventualis autoritatem præsertim verò praxim suæ Religionis, & multò magis privilegia. Quæ ratione Episcopus, vel dicti Prælati si dispensent sine causa non illicite solum verum etiam invalide dispensent, à nobis *infr. lib. 3. c. 73.* Deo aspirante tractabitur.

Existente denique dubio, an ut excuseris à recitatione, non indigeas dispensatione, eamque an petere obligetis ex *supra dictis lib. 1. c. 3. §. 7. v. Hor. Can. & v. Dispensat.* colligi potest.

CAPUT VI.

De Peccatis Religioni oppositis.

Hæc sunt Perjurium, Simonia, Adjuratio, Superstitio, (quo nomine multa includimus, ut mox patebit) Sacrilegium, Blasphemia.

De perjurio & adjuratione agam, cum de juramento de simonia cum de contrahitibus: hic de tribus posterioribus breviter differemus. Adest & tentatio Dei, verum hanc ad vitia Spei adversa non reducimus *supra c. 2. §. 2.*

§. I. De Superstitione.

1. **D**vplex ea est, Altera, quæ cultus Deo debitus tribuitur creaturæ; Altera, quæ eidem Deo, tribuitur cultus indebitus. Ita *Castro Pal. 3. r. 17. disp. 1. de superstitione, p. 1. aliisque ibid. cit.* Quoad priorem, quæcunque veneratio creaturæ impena, animo illam ut Deum venerandi, mortalis est, solèque distingui in quinque species; Idololatriam, Magiam, Divinationem, vanam Observantiam, & Maleficium, de quibus mox sigillatim.

2. Quoad posteriorem (quæ nomine generis vocatur absolute superstitio) si tribuas Deo indebitum cultum, hoc est, falsum, peccas mortaliter, ut si cum nunc colas per caeremonias Judaicas, vel Mahumetanas, profiteretis enim sic veras esse Sæctas illas falsas. At si tribuas indebitum cultum, hoc est, verum quidem, sed superfluum, communiter est veniale, ut si in Missa unam vel alteram orationem seu versum adderes, quæ non addit Ecclesia. Dixi (communiter) nam ad mortale posset ascendere, si intermisceretur aliquod hæmonis pactum, vel aliqua gravis irreverentia, vel aliqui sive expressus, sive tacitus contemptus Rubricarum, ut in *opus. de sacrific. Missæ, lib. 2. c. 5. §. 1.* diximus (vel similia).

3. Ex his colligit Sanchez *lib. 1. in Dec. c. 37. num. 7.* turpem sonum, vel turpia cantica profanæque admiscere inter divina Officia ad turpem finem esse mortale, quia videtur coli Deum per cultum falsum, qui scilicet Deo displicet: quod intellige præter peccatum contra castitatem ob finem inhonestum, adest peccatum superstitiosis propter irreverentiam, quæ modo dicto tunc afficitur Deus Quid si non fiat ad colendum Deum, sed solum ad ipsum finem turpem? Erit etiam superstitio mortalis, quia, præter scandalum, adest Dei injuria, dum in Officio divino, ubi colitur Deus, intermiscetur materia, liter id, per quod offenditur. Quid, si non sint turpia, sed

sed solum vana; puto tunc esse veniale, & universim hanc regulam serva; esse mortale, quando ex circumstantiis advertitur esse gravis officij irreverentia, secus esse veniale.

4. Colligit secundò *ibid.* a. n. 9. falsas sanctorum reliquias intrudere adorandas, vel in signum falsi miraculi, vel Beneficij accepti, tabellas in templo, vel figuræ exponere, falsa item miracula prædicare, vel typis imprimere, esse mortalia. Merito, quia gravis veræ religioni sic infertur injuria: nec excusatio duci potest à bona intentione propagandæ devotionis, cum potius hæc eo modo diminuat, dum aperitur via ad veram negandam; præterquam quòd Deus verus honorari mendaciis valde refertur.

5. Colligit denique Sanchez, n. 11. & 12. jejunare die Dominico, nisi id fiat ad confirmandam Manichæorum hæresim contra Christi Domini Resurrectionem, ne veniale quidem esse, quia ablato illo contemptu resurrectionis, adde & ablato aliquo studio singularitatis (quod ex se esset veniale, quòdque magis apparet, si comedendo aliis diebus, die Dominico frequenter quis jejunaret) non apparet unde ex se esse colligatur vel levis culpa.

De Idolatria

6. Hæc est illa actio, quæ divinus cultus tribuitur creaturæ, illam ut Deum honorando. Gravissima culpa; & in Baptizato, si sit cum errore intellectus quo putetur creatura illa Deus esse, est, subjecta censuris Bullæ Cœnæ: nam si sit exterior, licet mortale sit, & quidem non vulgare peccatum, est tamen à prædictis Bullæ Cœnæ censuris immunis: sed hæc de idololatria sufficiant, nam cetera satis sit *supra*, c. 1. §. 3. breviter innuisse.

De Magia

7. Magia dæmoniaca est, quæ à dæmone mirabilia quis exposcit vel expectat. Dixi (dæmoniaca) nam magia naturalis, quæ ex scientia, quæ per abditas herbarum, vel similibus rerum naturalium virtutes aliquid mirum agitur cum ea improbanda non sit, hic nequaquam locum habet. Ad hanc magiam naturalem aliqui reducunt Alchimiam, per quam vilia metalla in aurum commutantur; quamvis nonnulli ejusmodi virtutem naturalem adesse profus inficiantur. *lege Delrium lib. 1. de mag. §. 9. i. sect. 2. & 3. aliòque passim.*

8. Solet autem ut plurimum inter magum & dæmonem intercedere pactum: Magus enim abnegat Sacramenta & Fidem, spondetque dæmoni obedientiam: hic repromittit se facturum quod magus ille voluerit. Hoc autem pactum erit expressum, si expressa conventio celebratur inter magum & dæmonem: ac erit tacitum, si magus utatur actionibus mediis magicis non ab ipso, sed ab alio conventis cum dæmone; tunc enim utendo conventis, censetur voluntati dæmonis assentiri, & quòque ipso dæmone invocare: utrumque peccatum mortale gravissimum, licet hoc minus grave, & magis excusationis capax, ut ex dicendis constabit, ubi etiam n. 25. & 26. regulæ afferentur ad pactum tacitum cognoscendum. Cetera quæ de magia cognosci à nobis debent, ex dicendis fiet palam.

De Divinatione

9. Est inordinata earum rerum, quæ naturaliter sciri nequeunt, prædictio per media à Divina providentia non constituta: S. Thom. 2. 2. q. 91. art. 1. *lege Aurel. fusè lib. 9. cap. 2. Sanchez lib. 2. in decal. cap. 18.* Hæc media possunt esse varia: Astrologi enim moribus Stellarum utuntur ad occulta prænoscentia: Aruspices avium volatibus: Sortilegi sortium jactibus; &c. Ipsæ item res occultæ sunt variae, nimirum sive præterita, sive præsentia, sed nobis remota, sive futura. Denique alij sunt modi eas res occultas dignoscendi, nam aliquando co-

gnoscuntur cum expressa dæmonum invocatione, aliquando per ejusdem mortuorum resurrectionem, quæ proprie dicitur Necromantia, non raro per signa visa in aqua, appellaturque Hydlromantia, sæpe per eadem apparentia in terra, aëre, igne, diciturque Geomantia, Aeromantia, Pyromantia; Huc etiam reducitur, quando per somnia vana, &c. Cum ergo tam varia sint ejusmodi media, variae etiam diversæque species solent describi Divinationis. Nobis ad praxim dumtaxat spectantibus has innuisse sat est: modò notentur tria, & modò de Astrologia, quæ frequentior est, & de Incomniis separatim differamus.

10. Nota primò: quando intermiscetur expressa dæmonis invocatio; committi alterius speciei peccatum, atque adeò specialiter Confessori aperiendum, immò majus, quàm quando est tantummodo tacitum; quia explicitum addit commercium cum dæmone, & subinde promissionem actualem eidem factam, id quod non invenitur in tacito, ut à nobis dictum est in *opus. de conf. lib. 2. §. 5.*

11. Secundò: si divinatio (idem est in cæteris superstitionum speciebus) habeat admistum aliud genus peccati, atque duplici peccato, utroque Confessori aperiendo, peccabitur, v. g. si augurium bonum, vel felices sortes, &c. exquiras ad puellam subornandam, præter divinationem, aderit & peccatum incontinentiæ: Ratio est ex se manifesta.

12. Tertiò: ad cognoscendum, quandònam sit mortalis divinatio, hæc regulam habet: Sive per expressam dæmonis invocationem sciri querantur occulta, sive per tacita. Semper esse mortalem: posse tamen per tacitam, non infrequenter excusari, sed ecce nodus: & quandònam hæc excusatio tandem erit? Evolve. In tribus casibus. Primò, accedente ignorantia excusabili; Secundò, si non fiant ejusmodi divinationes animo invocandi, ne tacite quidem dæmone, sed jocandi: ita Cajet. in *summa*, v. *Divinatio*, modò tamen nello modo expectetur occultorum cognitio tanquam vera. Sic solent excusari, qui sortes mittunt ad cognoscendum qui sit felicius, qui infelicius; jocandi enim gratia id faciunt, non profus credendi: Tertiò, adeit excusatio, si ejusmodi cognitio queratur non à dæmone, sed à naturalibus mediis, & quidem qualis per illa naturaliter haberi potest; præsciendò ab alio inconvenienti non est malum rerum occultarum captare scientiam per media tali scientiæ proportionata, sic apud Divum Thom. 2. 2. q. 95. art. 7. ex quibusdam avium aliorumque animantium cantibus, vel moribus prænantiantur aliqua eventura; ut pluvia, tempestas, serenitas; Imò ex iisdem possunt aliqua, quæ pertinent ad hominem, probabiliter colligi, eadem enim causa, seu constellatio, quæ movet aves, v. g. ad garrutis & motus, movere potest homines ad rixas & bella: ita *Sancti. in dec. lib. 2. c. 3. n. 39.* Hinc quidam Astrologus, & non infimus Theologus, cujus meminit Sanchez *lib. 2. in dec. c. 4. n. 17.* cum impressiones cholerae, aut alterius inordinati motus ex Cæli dispositione metuebat, se occasibus vitæ, aut oratione communire solitus erat.

De astrologia

13. Si ex astrologia queratur quod pertinet ad sanitatem, vel ad temporum mutationem, ut ad ubertatem, sterilitatemve, vel ad naturales hominum inclinationes, vel ad sciendum in communi, qui natus sub tali constellatione faceret, non tamen ad certò sciendum in particulari de hac vel illa actione pendente à libero arbitrio, non erit, ut docet S. Thomas p. 1. q. 115. art. 4. ad 3. culpa, quia naturaliter hæc ab astris cognosci, aliquo tandem modo possunt.

14. Immo ex Toletò *lib. 14. cap. 15.* Valentia 2. 2. disp. 6. q. 12. p. 3. *versam verò ex conditione.* Cajet. in *summa*, v. *Auspicium*, Martin. del Rio apud Sanch. l. c. n. 32. Castro Pal. tom. 3. ar. 17. disp. 1. de *superst. p. 4. num. 6.* si quis per Astrologiam vellet cognoscere aliquod contingens, liberum,

Deo Placuerit, non pauca, quibus totius Quæstionis cognitio explicatius habeatur.

Est vana Observantia ea superstitio, quæ mediis inutilibus & a Divina Providentia nequaquam institutis procurantur commoditates, sanitates, benevolentia, divitiæ, & similia: ita Valentia 2. 2. disp. 6. q. 13. *Pollet. lib. 4. cap. 15. Cajet. v. Superstitio, & verb. Incarnatio, Sanchez lib. 2. in Dec. c. 40. alique.* Vides discrimen & Divinatio refertur ad aliquid cognoscendum, vana observantia ad aliquid obtinendum.

24. Hæc igitur, ut patet ex *supra* dictis, erit cum expressa demonis invocatione, atque adeo mortalis culpa, si ille expressè invocetur; erit cum tacita, atque adeo ex se etiam culpa mortalis, si de facto usurpentur media illa inutilia, ut aliquid obtineatur. Sed quoniam aliquando non clarè apparet, an in hac materia ejusmodi invocatio tacita intermiscetur, & consequenter, An semper mortaliter peccetur, idèd ad hoc dignoscendum hæc duæ Regule afferuntur.

25. Prima Regula. Demonis tacita invocatio esse præsumitur. Primo quando sunt verba non significativa. Secundo; figuræ igniles. Tertio; falsitas, ut quod Christus Dominus habuerit febrem. Quarto; conditiones vanæ. Quinto; promissus effectus infallibilis supra vires medicorum; Quæ omnia in simili *supra* sunt explicata.

26. Secunda Regula. Cum vana observantia idèd sic dicatur, Quia semper aliqua saltem inutilia, & vana commisceantur, unde tacita præsumatur demonis invocatio; hinc fit, ut ex se semper sit mortalis, nisi excuset. Primo ignorantia. Secundo; jocus, modo tamen dicto, cum de Divinatione *num. 32* egimus. Tertio; animus ea non certo credendi. Quarto; cautela; quia usurpatio illorum, ad vitam iis vanis observantibus dirigendam, nec semper, nec frequenter adhibetur, ut *supra*, item *num. 20*. diximus. Denique parvitas materiæ, de qua mox *infra*, n. 49.

27. Ex his Regulis colligere possumus cum Sanchez *loc. cit. c. 38. & c. 40. per tot.* superstitiosum esse observare dies, quasi quidam sint fausti, quidam infauti: nolle opus incipere die Martis, nolle die Veneris ungues præscindere, pueram nolle die Sabbati nere, majorem vim tribuere aquæ benedictæ uno die, quàm alio, certis diebus scopis tangere oleum, ne à vermibus lædantur, servare ova exclusa die Parasceves ad extinguendum incendium, mulierculas nocte Sancti Ioannis Baptistæ aliquid precari, auditumque applicare, quo nomen hominis alius audiant, quem suum fore maritum putent, Orationes sacras recitare, vel scriptas gestare, quibus à manu violentia, vel ab aliis malis liberari, benèque fortunatos fore se credant, lufos locum seu luforias cartas mutare, vel tantisper surgere ad malam ludi fortunam, avertendam, gallinam gallorum moro fortè cantantem, uti infortunij portentum occidere, & alia similia quavis merè vana, & inutilia, nullamque graviores superstitionem continentia: quæ si certo credantur, vel si semper adhibeantur ad vitam dirigendam, cum periculum subit, ne demon se illis certo intermiscet, erunt mortalia: ita Sanchez *loc. cit. c. 38. n. 21*. At si semel, aut ita non ita: ut *supra* dictum est n. 20. Namquamvis Doctores cum Sanchez *loc. cit. c. 40. n. 20. & 21*. signatè solum esse veniale, in dicto raro casu notent de aliquibus, v.g. de nolentibus suscipere opus die Martis, & de recitantibus Orationes errore carentes, de quæ mutantibus locum in ludo, & Castro Palavis *loc. cit. p. 5. n. 7.* ex Suario à nobis *supra*, n. 21. allato, de sperante prosperum, vel timente infautum somnium, tamen quando par est ratio in aliis, eadem erit applicanda Doctrina.

28. Præterea est superstitiosum observare quædam tempora, vel festa Sanctorum ad aliquid obtinendum, idque mediis vanis & inutilibus, ut jumenta die Sancti Antonij novies per ejus templum circumducere, venam aperire die Sabbati, herbas colligere die Sancti Ioannis & similia ferè innumerabilia, quæ tamen tunc erunt

mortalia, quando ex inutilis circumstantiæ esse putentur infallibiles, & efficaces ad effectum; secus si à Sancto cuius honore illa fiant, auxilium spectetur, & incolumitas: ita Sanchez *in Dec. lib. 2. cap. 40. n. 20*.

29. Sola protestatio, quæ quis nolit effectum expectare à dæmone non est satis ad excusandum à mortalibus, siquidem per illam solum, pactum cum dæmone, verbis renuntiaretur, sed approbaretur factis. Esse autem satis parvitatem materiæ mox dicam n. 49.

30. Denique colligit idem Sanchez *loco mox cit.* non esse superstitiosos eos, quos Hispani vocant Empalmistas, qui per empalmos, hoc est, per quasdam scripturas sive ex Palmis, sive ex aliis Orationibus confectas, curant infirmos; ne item eos, quos vocant Salvatores, qui suo tactu, vel Orationibus, etiam incurabiles morbos parimodo sanant.

31. Addo, nec eos, quos Siculi vocamus Citanos, qui, quæ nascuntur nocte Conversionis Divi Pauli, ipso vel tactu venenosis, felici successu, mortibus, ut aiunt, medentur; Ratio, quod hi non sint superstitiosi, dummodo aliquid, quod superstitionem sapiat juxta supradicta non admisceant, est, quia fortasse hæc sunt gratiæ gratis dæ, & quibus vide fuisse eundem Sanchez *lib. 2. in Dec. cap. 40. n. 55*. Castro Palavi *tom. 3. disp. 1. de superstitione*, c. P. à num. 15. Valle de Moura de *Incant. & Empalmis*, sect. 2. c. 28.

32. Videbitur fortasse alicui res hæc esse satis hæcenus explicata: sed certè molestior est, quàm primo intuitu adhuc apparuit: nam propterea aliquid enucleatius afferre nequaquam gravabor: & ut expeditior atque distinctior sit doctrina, proponam prius aliquas peculiare superstitiones, quas in nostris regionibus usurpari sohi exploratum est deinde quid de illis sentiendum sit, decernam.

Vana aliquid superstitiones nostra ætate usurpari solita.

33. Ictericam, quam Siculi Zafaram, vocamus, aliqui sanant quodam filo conquisito à telarum textricibus, quod iidem Siculi Lixum appellant, quo quidem filo ægri staturam, ejusdemque extensa brachia ter metiuntur, mox filum complicant, vulgæque forfice super caput, humeros, pectus infirmi complicatum idem filum secant, addentes interea quædam verba deprecatoria; nem scire sic, & profigere morbum profitentur, sanitateque inducere, si id semel, bis, tertio, continuis tribus diebus, faciant, certo putant; nonnulli ceremoniam illam dimensionis omittunt, cetera quæ dicta sunt expedites. Ipsi non nemo solum supra caput non verò supra humeros, pectusque filum secant. Sunt & alij, qui eandem chiant jubentes, ut Ictericam patiens mingat in herbam Martochium, quæ in ipso fundo vasis Minarij in quo mingunt, sit imposita.

34. Morbo caduco quidam adeptus in via publica penè mortuus humi prostratus cum jacuisset, accessit quidam ex plebe, in præsentem, qui obmurmuravit quidpiam in ægri auriculam: quo murmure æger, quasi expergefactus post paululum sensus recuperavit: Curiosus ego à senè fortè altante familiari meo interrogavi, num sciret quidnam ille in ægri aurem in sufflaverit? Respondit, se scire, fuisseque hæc sola verba: O creatura Dei, memento Creatoris tui: Præsens amuletum, inquit, contra mali caduci affectionem: Simile quid usurpant nonnulli, cum equi dolore intestinorum vexantur: quædam enim verba insufflant in eorum ægotantium aures, quibus eos ad sanitatem revocare se jactant.

35. Qui die festo Sancti Stephani Protomartyris pane & aqua jejunat, & ritè confellus communicat, non moriturum ab alio occisum, etiam si multis ictibus sit impetitus, nonnulli prædicant.

36. Si fortè ad convivium invitati sint tredecim, pro infelici omine habetur: nam sicuti in Cæna ultima Christi Domini ex tredecim unus Christus defunctus est; ita unum ex discumbentibus moriturum timent: sanè

41. Sanguinem è naribus vel in magna copia
Part I,

47. Eadem Doctrina utimur, si loquamur de
precibus, vel versibus Psalmi, sive cœnum latratu
I sangu

sanguinem, sive morbum quemcunque cohibentibus : hinc Cassiodorus *Psalm. 115.* merito dixit fuisse variis morbis efficax remedium trinam recitationem huius versus : *Domine, dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis* : quod rectè intellexit Sanchez *lib. 2. Dec. cap. 40. num. 36.* non esse id superstitiosum, quando nequaquam ab ipsa tera repetitione, sed à devotione ter repetentis in honorem Sanctissimæ Trinitatis effectus (& quidem non infallibiliter) intendetur impetrari.

48. Quando ergo hisce factis aliquid inutile, seu vanum misceri contingeret, regulam hanc serva : Te Secutum esse à superstitione, si quemadmodum corrigis prædictam infallibilitatis credulitatem, sic corrigas, vel tollas illas circumstantias vanas, & inutiles, & consequenter periculo superstitionis expositas : ita Sanchez *ibid. num. 31.* Verbi gratia, ad sanitatem, vel gratiam impetrandam requirit quis, ut missa dicatur cum vestibus incongrui coloris, vel ut preces novies effundantur, vel affatur in elemosynam ad sacram Aedem pondus ceræ infusum æquale; vel candelæ ceræ longitudinis eidem infirmo æquales, &c. Si missam celebres, si preces effundas, sine illo colore incongruo, & sine illo signato numero precum, ac sine illa præfatio, immò cum majore pondere, &c. ritè eas vanas circumstantias tollis, si verò idcirco novies Orationem effundas, ut novem Angelorum Chori tibi auxilientur, ideo te, quia Sanctissimæ Triadi fidem, reverentiamque profiteris, ritè corrigis, & vitioque modo actionem illam à superstitionibus liberat, eaque vii (sed semper sine infallibilitatis spe) tuto potest.

Pari modo, si morbum caducum patienti insuffletur ad aurem illud, quod dixi *num. 34.* ob finem vanum, vel ut clam ea verba dicantur, suspicio magna est superstitionis : at si insuffletur ut morbum patiens audire possit, Deoque se commendare, ablata certi eventus credulitate, correctum videtur superstitio. Quo pacto non potest corrigi insufflatio, modò *num. eodem dicta*, in aures equi, quare tollatur hæc omnino, & sic emendabitur ejusmodi superstitio : ita Sanchez *lib. 2. cap. 42. num. 35. sine.*

29. Dictum autem est *num. 45.* (nisi parvitas materiæ excuset) nam licet Valentia 2. 2. *disputation. 6. quest. 13.* cui adde la Turri 2. 2. *tract. 2. quest. 95. art. 2. d. 2.* concedat; Sanchez *loc. cit. cap. 40. num. 13.* neget in superstitione posse inveniri parvitatē materiæ, tamen utrique conveniunt; quando modicæ sunt ejusmodi vanæ observationes, semper esse veniale peccatum: Valentia, ex ipsa natura parvitas, quam hic inveniri posse docet, cum ex eo solo parvo commercio tacito cum dæmone, non imminet notabile salutis damnum sic operanti: Sanchez verò ex eo, quod posita parvitate materiæ, cum actus non fiat seriò, sed loco & curiositate, vel ad experiendum, vel denique ex animi quadam levitate, erit imperfectus, atque adeò non erit novocabitur superstitio, sed animi levitas, & consequenter solum culpa venialis. Ponit uterque exemplum Cajetani, in *summa, v. Incantatio*, de volente moveri anulum dictis quibusdam Psalmi verbis; id enim semel facere, modò explicato *num. 19.* veniale esse ambo confutunt. Multo ergo magis excusantur à peccato, qui (ut hoc hac occasione etiam dicam) naturalia sola, seu sola non Sacra cum ejusmodi vanitate, seu animi levitate semel, vel iterum sine spe infallibilitatis ad effectum quempiam etiam levem, & vanum consequendum usurpant. Ratio est eadem, quia exiguum periculum deceptionis adest. Vide tamen quandam cautelam mox apponendam *num. 72.*

50. Dices hoc ipsum, quod Verba sacra, præcelsque affrantur ad vanos, inutilisque effectus obtinendos, (v.g. ad motum annuli) gravis est superstitio, quia Deus non se intermiscet his rebus vanis, unde convincitur tunc expectari effectum à dæmone; Respondeo ita esse. Idem enim notanter diximus *num. 44.* ad sanitatem

vel grave quid tibi utile obtinendum) quando ergo Sacra adhibentur ad effectum levem, & inutilem etiam sine infallibilitate, erit ex se, & genere suo mortale, quia est irreverentia resum sacrarum, non tamen propterea non est excipienda parvitas materiæ, modò dicta *num. præcedente.*

Sola non Sacra.

51. Quando ad aliquem effectum consequendum, nil nisi quid profanum seu non Sacrum adhibes, quod vires non habet ad illum efficiendum, superstitione uteris, quia tacitè, modo supradicto, à dæmone illum expectas.

52. Certum autem hac in re est, uti his temerè ex præfatio explicito, vel tacito cum dæmone, esse per se mortale. Ratio patet ex dictis.

53. Certum secundo est; iisdem uti cum discretionis, & prudenter, ad habendos effectus verè naturales, ad quos medium à te adhibuit vires habet, licet occultas; negum, quia id nullam prorsus sapit superstitionem.

54. Certum denique tertio est, hic adest multò magis parvitas materiæ, ut per occasionem modò dixi *num. 49. sine.*

55. Illud hic ubi Sacra non apponuntur, sed naturalia, adverte, necessariam non esse eam cautelam, quæ effectus non sit infallibiliter expectandus: cum enim à causa naturali, quæ necessariò agit, illum expectes, tanta certitudine expectare licet; quantum affert vis ipsa causæ naturalis. Contra, necessarium etiam hic erit, ut tollantur, vel corrigantur verba, vel circumstantiæ vanæ, inutilisve (si quæ fortè interpreterint) modo supradicto à *num. 45.*

56. Nota insuper hæc reduci posse, quando aliqua sunt, ut fieri omittuntur spe boni, vel timore mali eventus: siquidem communiter hæc Sacra non sunt, ut nolle iter incipere die Martis, nolle tredecim invitatos simul discumbere, &c. de quibus tamen nihil superest dicendum præter ea, quo *num. 27. & 49.* dicta sunt, & dicam à *num. 73.*

Sacra simul, & non Sacra.

57. Non est nobis hic sermo quando cum irreverentia profanis Sacra miscentur, ut si Oleum benedictum, sacram Eucharistiam, & similia adjungerentur: id enim sacrilegium esse per se constat. Sermonem igitur solum, habemus, quando, præfatio alio inconvenienti, aliquis res sacras, cum vanis adjungit; v.g. Orationem sacram, vel aquam incensum sal, benedicta unit cum circulo, ad movendum filium, vel morbum curandum, vel cum herbis, & medicamentis naturalibus ad sanandum infirmum, &c.

58. Dico primò, si res naturales adhibeantur ad obtinendum effectum ab illis solis effectum expectando, Sacra autem illa solum apponantur ad precandum Deum, cum debita reverentia, & fiducia, idem dicendum, erit quod diximus à *num. 51.* quando adhibentur solæ res naturales. Ratio est quia tunc à te solum naturali effectum naturalem expectas, resque sacra ritè, & sine culpa, modo dicto, affertur, ut supponimus.

59. Dico secundo, si Sacra adhibeantur, ut ab istis solis effectus speretur, res autem naturalis adjungatur, ut aliquid juxta ejusdem rei naturales vires ea conferat ad effectum: idem dicendum est, quod diximus à *num. 44.* quando adhibentur solæ res sacra; Ratio est, quia cum à sola re sacra effectum præstoleris, res autem naturalis sine peccato adjungatur, sola res sacra est consideranda, quam satis ibidem consideramus.

60. Dico tertio, hæc sacra ita miscere, cum rebus naturaliter operantibus, ut ea credantur his indigere, seu ab his habere vim efficacem, esse meram superstitionem, ne dicam hæresim; sic enim spiritualia

statim ab infirmitate conualefcere. Sed licet id in rædi
catis infirmitatibus vñum regulariter fit, poteft tamen
in aliquibus, præfertim repentinis morbis contingere, ut
remedium naturale illos statim expellat; prævum fcilicet
humorem, ſicut ignis aquam, vel extinguendo, vel tem
perando. Novi Caltaniffetæ in patria mea hominem
ſecuri angore affectum, atque ita incenſum, ut in ip
ſa exteriore carne ſecuri proxima turpis appareret nigre
do, qui, dum aquam ex nive frigidam, & conſulentiſſimam
medicis, ebiberet, dolorem in ipſo actu bibendi minui,
nigredinem verò (ipſe æger id mihi retulit) in eodem
actu ita ſenſim diſperere, ut aquæ epotæ locum cedere
quæſi viſtu videretur.

65. Conſtare ſecundo, ſi Docti viri, & prudentes ſitumare cauſam illam impotentem eſſe ad tale effectum producendum, ſecus, nihil certum in Philoſophia pronuntiarı poſſet, vt Valentinia docet apud Caſtro Palatinum, diſp. 4. de ſub. p. 10. num. 1. Placet hoc dictum: ſed eſt temperandum ex doctrina modo data, quā dictum eſt mirabilem aliquando etiam Doctioribus eſſe naturę potentiam.

Colligere herbas veli die ad aliquem effectum, fateor
per se esse superstitiosum: Verbi gratia, nocte San-
cti Ioannis, die Sabbati sancti, &c. si non est in illius
mysterij reverentiam: & tamen aliquando esse quid
naturale, ut poterit fieri virtus herbarum collectarum in
Æquinoctio, quam in Solstitio, Vere, quam Hyeme,
&c. quando scilicet herba est in incremento, non ve-
rò in decremento virtutis, vel quid simile, negari non
potest.

66. Constatet tertiò : si adhiberentur quædam
quæ aliâs in iisdem omnino circumstantiis apposta, cla-
rè apparuit ejusmodi vi nequaquam pollicere v.g. expe-
tus sum lapidem vulgarem nequaquam ferrum attrahe-
re, si ergo attrahit, clarè pronuntio non esse id à virtute
lapidis.

67. Constatet quartò. Si vana, & superstitionem sapientia naturalibus admiscerentur: prohibui nudius-tertius cuidam honestæ matronæ, ne uteretur filio illo à Virgine ducto, de quo dixi num. 38. quia author ejus medicamenti volebat ad se prius afferri filium, si quidem ad usum paulò post remisisset. Profectò hoc, aliisque circumstantiis certam conjecturam feci de tacita aliqua obmurmuratione: nam cæterum, si filio dumtaxat uti voluisset, non utique fortasse prohibuisset; Rupertus lib. 1. tom. 3. de Trinitate, cap. 1. apud Valle de Moura scit. 2. cap. 8. numero. 15. ad illa verba Genes. 3. Ponam inimicitiam inter te, & mulierem: Si nuda, inquit, mulieris planta dentem Serpentis præ-
venerit, & avassissimum caput ejus vel leviter præferit, statim totum cum capite corpus repente interit, ita ut omnino motus nullus, nullus sensus in aliena parte resi-
dus sit, id quod non malleis, aut vectibus, aut gladiis coincidentibus citò ac leviter effici potest, si quidem exci-
sum caput cum tribus, aut duobus digitulis vivere, & abire perhibetur; hoc quod prædictum est, ita esse, & ip-
sorum, qui per industriam exploraverunt fide, & relatione comperimus; Hactenus Rupertus. Si ergo mulier, non autem vir, id efficacie habet, cur non possit virgo innocens, non verò mulier corrupta, alicujus efficacie nobis incognita participes esse, & suis manibus, in me-
tiam suo sputo, quo femine solent necesse filium inun-
gere, occultam virtutem ad aliquem morbum propel-
lendum communicare? At quia, ut dictum est, Author medicamenti certam mihi suspensionem ingessit vanæ, & superstitiæ obmurmurationis, vel similis, fuit merito repellendus.

68. Superest alia non minor difficultas. Quando constat effectum quempiam admirandum non posse esse à causa naturali, v. g. sanitatem moribundi à scripta quapiam cartula; an statim iudicandum erit à dæmone esse, non autem à Deo, tunc enim, quia dubium vertitur, sitne à Deo per gratiam gratis datam, an à dæmone, rapitè invocato, qui dicitur mendax?

si. Difficultatis hujus cardo in eo versatur, utrum
quod quis re quapiam naturali sola utitur ad aliquem
effectum, quod infallibiliter expectat, nec videt, an
quodvis re tantam vim habeat, sed nec videt; facta
diligentia quicumque, an non habeat, utrum, inquam,
si judicando superstitionem committere? Videt, v. g.
quis anulum pendentem de filo dare signum horarum,
quod medicatum afferre sanitatem ægro ditiatur, et
non conficit hæc naturaliter operari, sed nec conser-
vaturum, et tunc superstitioni judicanda, & ab illis
obtinendum?

62. Tradunt nonnulli regulam universalem: Quocumque effectus quilibet exariscit ab aliqua causa, ex non cognoscitur habere vires ad illum, toties est causa superfluo illum a tali causa expectare. Ratio regulari est, ajunt, quia tunc expectaretur solum a demone. Sed certe doctioribus haec regula nequaquam placet: Plurima enim latent in rebus naturalibus, quorum vis praefata non tantum nescit Magnetis, Succi, Mercurij, Jecis Argenti vivi, circa ferrum, pteam, pretiosum metallum, & sexcenta similia: Non igitur valet, ego non cognosco, unde sit hic effectus, ergo est a Dio, vel a demone: poterit enim procedere ex causa naturali, cujus vis mihi incognita est, & occulta. *Leg. Saturni Angulitum lib. 14. de Civit. cap. 24. quod mirabilia a quibusdam hominibus facta esse recenset, quod certe ignarus virtutis naturalium causarum facile demoni tribueret.*

Inter hos homines nomine Restitutum refert; qui
ita ad libitum alienabatur à sensibus, ut etiam ignem
adactum non sentiret, & alium, qui sudare solitus
erat, quiescere volebat, & multos, qui flere. Equidem,
ego hominem ex nostra Societate cognosco per familiarita-
tem meam, qui quiescere ei libet, compositis ad maesti-
tiam oculis, lacrymas emittit.

63. Formemus ergo probabilius hanc regulam, quam
ponit Sanchez *ibid.* 44.

In his rebus naturalibus, quoties non apparet intermixta aliqua superstitio, ut sunt verba incognita determinatus numerus rerum impertinentium, vel quid simile, præsumendum esse pro viri bus naturæ, atque adeo non esse culpam (præsciendæ ab aliis convenienti) et recte uti. Ratio regulæ est quia, tunc res est dubia, & dæmoniorum, an à vi occultata sequatur effectus? At in dubiis, melior est conditio nostræ voluntatis volentis illis actionibus, Rursum, est melior conditio naturæ, quæ ex se simpliciter contingitibus præsumenda est potens, & exemplum mirabilis in suis operationibus. Quamvis enim ejus vis vel à Doctissimis non videatur in se, potius cognosci in suo effectu, & hunc discursum à posteriorioribus, formare; Sicuti quia video à Magnete, & Vulcanico ferreo, & paleam trahi, cognosco in illis esse virtutem trahendi, ita, quia video sanitatem fieri à gladio foliis naturalibus medicamentis peruncto, colligo virtutem illis occultam inesse ægrum absentem sanandi, video tamen quod hoc exemplum, quæ dicam mox n. 77. lapidæ Caramulæ lib. 3. th. mor. num. 1. 81. Si quid rerum potentissimum condidit: hoc suppono: sublatum aliquod patitur, aut dæmonis interventum, quousque videam evadere, non credam.

64. Evidenter autem constare effectum non esse à
 virtutibus naturæ quadruplici saltem via possit. Primò, si
 effectus addo esset super naturam, ut à nulla naturali vi
 esse posset; qualis esset manifestatio secretorum cordis,
 mortui resuscitatio, &c. numerat inter hos Sanchez
 Pars I.

Communis est Doctrina præsumendum adesse pactum tacitum cum dæmone; Ratio est, quia cum res illa, quæ adhibetur, non sit causa naturalis effectus, erit regulariter solum signum, ad cuius positionem vel Deûs, vel dæmon effectum ponat: cum autem non sit Deus, quia de Sacramentis solum, vel sacramentalibus tale quid per revelationem habetur, non verò de aliis, restat non jam esse dubium, sed moraliter certum, illum effectum fieri à dæmone.

Multò magis, quando adhibentur signa vana ad effectum obtinendum: iis enim se Deus non immiscet, immiscet verò se sapissimè dæmon; Vide Valle de Moura de incant. & empsil. sect. 2. cap. 18. quæ solvit aliquas rationes in contrarium.

69. Dixi (regulariter) nam mihi non semper placet illa Sanchez argumentatio lib. 3. in Dec. cap. 40. num. 40. Hæc cæremonia vana certò non agit ex vi naturali ipsius, nec ex vi divina; ergo ex pacto cum dæmone; Non, inquam, placet, quia potuit haberi effectus causæ & fortuitò. Confirmo, & explico. Experientia comperit nonnullos impositores; ut pecunias extorqueant, propriò Marte componere eas vanas cæremonas. Quod si quando habeatur casus effectus, ij se de sua virtute jactant; secus, asserunt esse non esse exhibitam cæremoniæ. Febrim quartanam, v. g. quidam amovit, propinata ad manducandum papyro quibusdam circulis scripta; non rectè argumentaris; sanitas hæc non fuit à Deo per miraculum, nec à causa naturali, ergo à dæmone; potuit enim esse, ut eveniret ex defectu humoris peccantis, qui tunc defecit, quando amuletum illud inscriptæ cartulæ manducatum est. Expendendæ igitur sunt omnes circumstantiæ per diligentem. Et quidem in his similibus examinandis, Theologorum, Doctorumque peritiam esse non opportunam modò, verum etiam omnino necessariam; certum esto.

70. Adhuc duo notare libet. Primum, si in ejusmodi dubio infallibilitatem, sincero animo, excludis, nec certò expectes effectum, jam liberatis à superstitione mortali, si semel aut iterum eam opereris.

Ratio est, quia si id cum prædictis circumstantiis absolute diximus supra, n. 45. sine, multò magis in prædicto dubio, & merito, quia tunc vel actus imperfectus, vel non est grave periculum commercij cum dæmone, seu alterius notabilis inconvenientiæ, ut ex ibid. & num. 46. dictis colligi potest.

71. An verò, si tu semel aut iterum dictas superstitiones usurpes, usurper tamen frequenter is, qui ad te sanandum accedit, an; inquam, propter tuam necessitatem excuseris à mortali cooperatione cum ipso, est questio similis ei questionì, qua quæris an possis petere solutionem maleficij ab eo, qui cum peccato solutus est de quo mox §. 2.

72. Secundum. An usus dictarum superstitionum possit aliquando justificari ex eo capite, quòd propter meas necessitates illis utar? dico, si certum esse superstitionem, nunquam licere. Ratio est, quia superstitionem est intrinsecè mala; involvit enim contemptum Dei, dæmonisque reverentiam: si autem dubium est, an sit superstitionem, sive quia potest effectus attribui causæ naturali, sive quia, cum non possit naturæ attribui, dubium omnibus pensatis est, an Deo per gratiam gratis datam, an à dæmone per pactum; dico probabile esse (nisi aliud aliunde obstat) posse te cum potestione mox in fine hujus numeri dicenda, ex tua notabili necessitate sine peccato ea uti, Ratio mihi non est intrinsecà, quia etiam hic militat argumentum factum num. 68. ubi vidimus cæremoniæ, de qua dubitatur, esse à dæmone, vel à Deo statim esse certum moraliter, à dæmone procedere, atque adeò esse intrinsecè malam: sed est extrinsecà bonorum Doctorum, sic enim colligit à Salas, licet nobis contrarius Valle de Moura dicit. sect. 2. cap. 1. Salas (2. tract. 8. diff. 17. num. 154.) ponit regulam illam, quod in dubiis tutior pars de præcepto sit eligenda, quam alias tenet, limitari, quando ex eo incurretur notabile, seu

magnum nocumentum; probat, quia lex dubia in eo casu non censetur sufficienter promulgata, citatque pro se Suarez & alios, ut de saltem ad manducandum vulneribus, infirmitatibus, aliisque similibus malis; fas erit in dubio illi iis limitationem verò, de qua Salas, judicat Sanchez (lib. 1. in Dec. cap. 10. num. 32. & in eandem videtur incidere n. 37. sine) probabile, licet contrariam probabiliorum. Hæc Vallæ de Moura, quæ tamen num. 28. refellit. Verum Lefsius lib. 2. cap. 44. num. 46. sic docet apertius.

Non est fictum uti remedio, de quo dubium est an contineat tacitam dæmonis invocationem, hoc enim est, se exponere manifesto periculo superstitionis, nisi forte id fiat cum expressa voluntatis contraria protestatione. Hæc Lefsius, Vide Lefsius sentire, te vallatum hac cautela, quæ facile muniri vales, posse uti eo remedio, ob necessitatem, scilicet recurrendæ sanitatis.

Decernitur quid sentiendum de Superstitionibus allatis à num. 33.

73. De Ictericæ sanitatē ex filo, explicata num. 33. sit pronuntio. In ea sananda, omnia apparent vana, quare per se ab illa erit abstinendum; utrum autem ex dictis num. 49. & 72. colligatur posse semel, apt iterum, videantur sapientiores.

Eandem Ictericam, mingendo in herbam, expellere, de qua se memini eodem num. 33. forte superstitionem non est, si nihil aliud addatur; posset enim esse vis naturalis herbe Marrobij Ictericæ contrariæ quæ herba per coctum mætas, qui propter urinæ exitum aperientur, emittit exhalationes suas ab calida urina excitas, in interiores partes corporis, malam Ictericæ rationem repellentes. Confirmo; nam aliqui hoc morbo infecti eandem herbam ponunt intra calceos; alij sub nuda planta pedum; alij fructuosius alligant ad nuda crura, & hæcque se hoc remedio restantur. Fortè, quia ejusmodi herba oculta vi Ictericæ hilem avertit, dissipat; vel certe mitigat. Nam non omnino ab ejusmodi metu, vel alligatione se fuisse valetudini redditum quidam adolescens mihi narravit, sed solum aliqua ratione refectum: qui tamen addidit tandem omnino se sanitati restitutum intra paucos dies prædicta filii fecatione fuisse.

74. De verbi insusillatis in aurem patientis malum calucum, vel equicærotantis, quorum mentio est n. 34. prædictum leniendum diximus, satis num. 8. sine.

75. Jejunium sancti Stephani, de quo num. 35. qua ratione probandum sit n. 46. explicavi.

76. De decimo festo nolente ad convivium sedere, de quo diximus n. 36. assero: si id quis faciat, non certa credulitate, sed quodam levi timore ductus; de mortali non esse damnandum. Vide in simili num. 20. 27. & 28. Illi olim quoad hanc rem, & simul amicum sum colatrematus. Cum agerem Montis Regalis, tredecim ex Canonice invitati simul discubere, ejusmodi superstitionem parvi facientes.

Porro die sequenti quidam ex Collegio Canonico-rum, qui invitatus ad convivium non fuerat, obvisu casu procedens uni ex convivis dixit fore, ut ex ipsis tredecim unus eo anno moreretur, qui alter subridens respondit; potius fore ut ipse non invitatus è vivis desineret, quam unum ex invitatis; adeò vanam eam obsevantiam se existimare. Hæc non insulam responsionem mihi idem, qui respondit, cum risu narravit, & ego, fa-teor, cum plausu illam excepi, sed cum lacrymis, non post multos dies amicum illum, qui convivio non interfuerat è vita ab inexpectata sublatum febre, sum prosecutus.

77. Gladij meditatio dicta num. 27. videtur manifeste superstitionem, si quidem nihil naturale vel divinum in eo effecta apparet. Apud Vecherum de decretis natura describatur hic medendi modus, & ego cum curiosè legi, volui eundem relegere post aliquot annos in nova (inquam fortè incidi) ejusdem libri editione, nec

inveni, expunctumque propter nostram rationem meritis
credidi. An semel aut iterum propter necessitatem infir-
mi possit id terrari. quod dubia sit superstitio, propter
dicta n. 71. vel quasi sit parvas in se propter allata

78. De Channabaceo filo à Virgine deducto, de quo
dictum n. 38. quid sentiendum satis innuimus n. 67.

79. Filium adhibere ad horas distinguendas, eo modo,
quo vidimus n. 39. superstitiosum mihi videtur, & vanum,
non tamen solum veniale sit semel aut iterum ex vanita-
te, vel curiositate, id experiri velle ut etiam annuli mo-
tus, de quo n. 49. semel eadem curiositate velle cognos-
cere, collige ex dictis num. eodem. 49. Certè velle experiri
curiosè ex joco accidat; si solum cum annulo adhi-
beatur ad horas signandas; esse veniale docet P. Vincen-
tius Tancrèdus 1. tom. de Rel. tr. 2. lib. 2. d. 4. n. 14. afferens
Sanch. cap. 9. n. 11. Sanch. Bonac.

Vnum de hoc filo advertas velim: nam Baldelli t. 2.
diff. mor. diff. 12. n. 2. sic loquitur: Ad hanc Hydromantiam
reducitur ex Delrio lib. 4. cap. 2. q. 6. sect. 2. Si quis per an-
nulm de filo suspensum, & intra aquam immittit, inen-
das cognoscere, quæ sit hora, ipso annulo certis ictibus ex-
se pulsante latera vasis. Hactenus Baldelli. Adhuc au-
tem Delrium, is certè loco citato hæc habet verba: Una
specie Hydromantia fiebat per annulum de filo suspensum
in aqua, & vasis latera constans ictibus pulsantem.
Hæc Delrius. Adverte igitur aliud esse hoc quod de ho-
ris, per solum cognoscendis huic explicimus, & aliud
quod Delrius promittit, quæ duo solum confodiri videntur
Baldelli. Probatur: Primò, ex verbis utriusque inter se
collatis. Secundò, quia ea superstitio fili ab utroque his
authoribus vocatur, & Hydromantia, id est, Divinatio
per aquam, & sit in vale, in quo sit aqua: at in casu no-
stro nulla adest, nec a desse debet aqua, ut ego meis ocu-
lis pluries aspexi. Tercò, nec in eodem in nostro debet
necessariò esse annulus suspensus ex filo, cum satis sit
quolibet grave filo, ferreo, vel simili proportionatum;
nec annulus debet in aquam immitti, quæ videtur re-
quiri à Delrio. Quare, quia noster casus solum est ad di-
gnoscendas horas diei vel noctis: cum superstitio à Del-
rio descripta videatur esse absolutà, atque adeò ad alios
item fines.

Rursus idem Baldelli ibid. d. 1. §. n. 6. sic habet: Si
quis annulum filo appensum digitis teneat intra aliquod
vas, & promittit certum aliquem versiculam Psalmi; ad
hoc, ut annulus ex se moveatur ad latera vasis, & eodem
ictuum numero de horam diei, ideo est superstitio, quia
verba sacra adhibentur ad effectum vanum, qualis est. mo-
tus annuli, & hora pulsatio. Hactenus ille: Qui adhuc
nostrum casum vel non tangit, vel ejus plenam noti-
tiam non habuit ut signatè tangeret. Nam in casu no-
stro nullus Psalmi versiculus usurpatur, ut ego sicuti
dicti, sæpius vidi. Verum hæc pro curiosis innuisse sit
satis.

80. Verba sacra pro lattatu canum, proque effloente
sanguine, quorum mentio facta est n. 40. & n. 41. & pro
morborum expulsiõe quibus n. 42. amota certa ex-
pectatione, & vanis, si forte adsint, ceremoniis, esse lici-
ta, colligi potest ex n. 45. & 48.

§. II. De Maleficio, ejusque dissolutione.

1. Maleficium sive amatorium, quo Malefici utun-
tur ad seducendos animos ad amorem, sive ve-
nenum, quo iidem utuntur ad occidendum, ad infe-
rendum morbum, ad bona temporalia adipiscenda, &c.
est vis ac potestas nocendi aliis ex pacto expresso, vel
tacito cum dæmone; Hoc reducuntur peccata Lamia-
rum seu Strigum, quæ Latine Sage nuncupantur, quæ-
que duo potissimum querunt; delectationes nimirum
turpes ex commistione cum dæmonibus, & damna in
aliis, &c. Quoad hæc porro vide Authores, Sylvest-
r. Malef. Tolet. lib. 4. cap. 16. Azor. 1. part. lib. 9. cap. 25.
& 26. Val. 2. 2. diff. 6. quæst. 13. p. 4. Sanch. lib. 2. in Dec.

Part. I.

cap. 42. & lib. 7. de matrim. diff. 95. Suarez, Delrio, aliòs-
que ab iisdem cit. nobis enim satis sit tria vel quatuor
hic adnotasse.

2. Primò quando occurrit deferri à poenitente pec-
catum maleficij, duo examinare Confessarius debet: Alter-
um, an præter maleficium, exercitum fuerit actuale com-
mesum per expressum pactum cum dæmone; esset enim
tunc duplex peccatum, ut supra, §. 1. n. 10. innui. Pari mo-
do multiplex esset, ac signatè confitendum, si addita
fuissent aliæ peccatorum species: hæresis, v. g. vel idolo-
latra externa, vel sacrilegium, vel fornicatio, &c. Alterum
est, an intulerit damnum suo beneficio Maleficius;
esset enim juxta regulas restitutionis omnia damna re-
sarcienda, ut ex se constat.

3. Secundò: Celebris est quæstio, an sit peccatum
uti opera Malefici ad maleficia dissolvenda. Equidem
directè petere à Malefico etiam parato, ut maleficium
maleficio dissolvat, certum est esse peccatum, cum sit
cooperatio ad id, quod est intrinsecè malum, id est, ad
maleficium exercendum, & quamvis petitio fiat, ut sa-
nitati restituatur maleficio affectus, adhuc tamen pec-
catum est, quia non sunt facienda mala, ut eveniant
bona.

4. Dico (opera Maleficij) nam si nesciam illum esse Ma-
leficum seu Magum, non debco illum ut Magum reputa-
re, sed solum obligor ad inquirenda illa, quæ adhibet, an
sint superstitiosa? Quod si is ea nolit declarare, erit ab
illis abstinendum, ut potè suspectis de superstitione, mul-
tò magis si non sit vir doctus & pius, qui possit judicare
remediis licitis uti.

5. Difficultas ergo est, si petam, ut maleficium dis-
solvat, non petendo: ut id faciat per aliud maleficium,
an licitè petam? Respondeo. Certè si petam, ut dissolvat
solum tollendo signum maleficij, vel illud destruendo,
sciam quod illum sit auctorem, nec alio maleficio auctorem,
esse scitum omnes fatemur, quia tunc res licita petitur,
quam quilibet posset facere sine culpa, idque non sit
convivere dæmoni, sed potius ejus signa, ejusque pacta
destruere.

6. Rursus, si petam absolutè, ut dissolvat, sciam
autem ipsum non posse dissolvere, nisi aliud maleficium
moliendo, quia alium modum non habet, me mortaliter
peccare certum est: quia tunc directè maleficium, quod
est intrinsecè malum, exposcerem: At si petam absolutè,
ut dissolvat, sciam cum posse dissolvere sine maleficio,
& posse cum maleficio, at sciam ipsum sine maleficio
dissoluturum, sane propter rationem modò dictam n. 5.
licitè petam.

7. Quod si absolutè petam, ut dissolvat, sciens
ipsum posse dissolvere cum maleficio, & posse sine
maleficio, putans tamen, inò certò sciens ipsum cum
novo maleficio dissoluturum, major est, & multum cele-
bris controversia, num licitè possim petere? Dico tamen
esse saltem probabile, & tutum licitè posse. Ita Sanch.
dictu diff. 95. de matrim. num. 12. & dicto c. 42. in dec. num. 13.
& novissimè Baldi alios citans diff. de conf. cap. 2. §. 20.
n. 6. Ratio est, quia tunc ego peto, quod is licitè facere
potest: ipsi ergo imputetur, si eligat quod illicitum est:
Quod si mea licita petitio est occasio, ut ipse peccet, sibi
imputet: nam me summa necessitas avergendi à no, vel
è proximo maleficio excusat à cooperatione, quæ for-
tasse ibi esse videtur. Solet afferri paritas de usurario &
infideli: licet enim possim ab his petere mutuam, &
juramentum, licet sciam eos peccaturos accipiendo usu-
ram, & jurando per falsos deos, quia ego rem bonam
vel indifferentem peto: non enim peto ut juret, v. g.
Gentilis per falsos deos, hoc enim planè esset pecca-
tum, quia directè poscerem juramentum per se malum,
sed peto solum, ut juret, id quod ipse potest bene præ-
stare jurando per verum Deum: ni præstet, ipsi imputetur;
me enim à coopératione peccati, quod videtur hic
adesse, excusat necessitas firmitatis contractus incur-
di cum infideli, sicuti in casu mutui, necessitas, quam
patior pecuniæ.

13

8. Inqui

8. Inquires primò, quando ego exposco ut maleficium quis dissolvat, ac mihi medeatur, cum possit sine novo maleficio, si accidit, ut ipse velit exercere in mea persona, vel in meo equo, v. g. praesente me aliquas superstitiones, possumne permittere? Respondeo cum Suarez tom. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. cap. 18. num. 10. sive Lessius lib. 2. cap. 44. num. 46. non posse, quia tunc positivè cooperari ad superstitionem illam, quæ ad se fit; quod non est, cum maleficus sine te superstitiones adhibet, cum possit non adhibere.

9. Inquires secundo: cum debeamus (ut licita sit nostra petiti) cognoscere quid Maleficus possit sine novo maleficio morbum depellere, qualisnam esse debebit ejusmodi cognitio? Respondeo, moralis, vel certè probabilis; si enim mihi probabile est, ipsum habere opodum maleficium dissolvendi sine peccato, satis est, ut ego petendo non peccem; cum probabilitate enim operari, est operari cum prudentia; ut in superioribus nimis saepe docuimus.

10. At sufficitne dubitare? dubito, v. g. negativè, an maleficus modum licitum habet dissolvendi maleficium, possumne licitè ab eo dissolutionem petere?

Respondeo: Credo sciem aliquando posse, quia non raro praesumere mihi intercom est, ex communiter contingentibus, à maleficio non dum licitum non ignorari; Communis enim modus est signum demonis dissolvere, in quo dissolvendo, non est necesse, ut interveniat novum maleficium. Neque contrarij sunt Doctores, Suarez. Less. Sanch. apud Castro Pal. tom. 3. tract. 17. disp. 1. de superstit. p. 12. n. 2. & apud Bardi ibid. n. 7. dum in hac re communi calculo sentiunt, in dubio praesumendum esse maleficium per novum maleficium, maleficium dissolvere, cum semel malus semper praesumatur malus, ex regulis juris in 6. Non sunt, inquam, contrarij; nam statim addunt, nisi dubium vincatur: Cum ergo vincat aliquando possit, ut dictum est, Doctores adversus hanc resolutionem nequaquam stent; Fateor tamen multa prudentia, in tanto dubio, parique cautela opus esse. De hac re satis benignè loquitur Lessius lib. 2. cap. 44. n. 46. illi verbis allatis §. 1. num. 72. ex quibus praesentem doctrinam confirmari posse alicui videbitur: Non est inquit licitum uti remedio superstitioso, aut de quo dubium est, an contineat tactam demonis invocationem; hoc enim est se exponere manifesto periculo superstitionis, nisi forte id fiat cum expressa voluntatis contraria protestatione.

11. Dices, qui petit à maleficio dissolutionem modo quantumvis licito; consulit maleficium: At consilium maleficis est per se malum, & in sacris litteris prohibitum: ergo saltem ex hoc capite grave peccatum. Ita P. Antonius Marfilus Vir doctus Soc. Jesu Lector Casuum conscientiae in Rom. Collegio in manuscript. super Dec. tract. 4. cap. 1. fin.

Respondeo, consulere maleficos, ut tales, certè est prohibitum: at non ut tales, sed ut scientes bonis artibus maleficium tollere, prohibitum non est: scilicet nec possent legitimum medicamentum, & bonas scientias addiscere ab eo, qui hac à demone habuit; quamvis enim ipse, quando habuit, peccavit ex pravo commercio cum communi hoste, non pecco tamen ego, immò nec ipse, cum iis naturalibus medicinis, scientiaque bona, ad bonum finem utimur, ut Theologi probatissimi, Suarez. Delrio, Val. Sanch. Viç. apud Castro Pal. l. c. 11. nu. 1. docent; non enim tunc consulimus maleficos, ut tales, sicut dictum est, sed, ut viros doctos & expertos, nec nisi res ex se bonas tunc usurpamus: Ex eadem ratione possum uti equo, v. g. meo invento per artem magicam? & frui sanitate per eandem acquisita, immò & pecuniam retinere à demone fortè habitam (modò non confiter moraliter fuisse ab aliquo ablata, tunc enim esset Domino restituenda) & similia, nam quamvis graviter peccaverim in illis à demone obtinendis, non tamen postea illis rebus ex sese bonis utendo, peccatum committo: ut nec committit meretrix dum retinet, fruiturque pecunia illicitè ex suo peccato comparata.

12. Mihi puero narravit quidam (fabella, ne ad puerorum animos aucupandos inventa; an vera res fuerit, ignoro) scilicet thesaurum magicis artibus tetra noctu infodisse, hac habita cum demone conventione, ut hominum nemini thesaurum patere posset, nisi ei, qui in ipso thesauro loto existeret bonæ pulvis pingui patina recrearet; vinumque biberet liberaliter: inaudisse quendam rusticum non longè ab illo loco fortè decumbentem manè pectem comedisse vinum hilariter obibisse, thesaurumque sibi, nullo repugnante, arripuisse. Quo dolore avari senis, qui non multò post ad locum inviscendum se contulit, aurumque exspectatum reperit, verbis explicet qui potest, jam inquiri, an sine peccato potuit rusticus hoc signum apponere? Respondeo, potuisse, quid id non fuit nisi contrarium signum apponere quo posito demon promissit non amplius thesaurum custodire: quando enim tale signum apponendum bonum est ex se, vel indifferens, apponi licitè potest, cum apponatur medium ad dissolvendum confederationem demonis, qui finis bonus est. Ita Less. Sanch. apud Castro Pal. l. c. num. 10. Idem ergo, & multò magis dicendum erit ad hunc sanitatis consequendum. An is rusticus potuerit sibi thesaurum retinere, dependet ex ea questione: utrum thesaurus, cujus Dominus scitur, solum ex eo quod tetra se infodisset ad nullum certè usum, reputetur non esse sub alicujus dominio, sed esse primi occupantis. De qua re suo loco alibi.

13. Quare quando Iudices pilos radunt, vel lavant maleficos tangendos, ne ij insensibiles sint ad tormenta, non solum id licitè faciunt, ut tollant signum demonis fortasse sub pilis, vel in unctione corporis latens (quod communis Doctorum explicatio) sed etiam, quia potuit evenire pactum cum demone fuisse, ut ad tonsionem pilorum, vel lotionem corporis cessaret conventio. Ex dictis colligere poteris non solum tertium aliquem, sed ipsum etiam Magnum posse immò & debere sive destruire signum, sive positivè ponere signum contrarium pacto, quo scilicet posito, (sed sine novo maleficio) definit nocere demon. Sicut enim (ait Less. lib. 2. cap. 4. num. 43.) Maleficus, qui Diabolum invocat verbis, vel scriptis, ut nocet cuiquam, tenetur cessare ab ista invocatione, non solum quia superstitiosa, sed etiam quia noxia, ita quod tenetur signa posita, quibus illicitè ad nocendum, tollere, si aliter nocendum impediti nequit.

Dixi (sed sine novo maleficio) nam propterea illa signa contraria, fortè debent poni, solum possunt, esse, vel bona, vel indifferentia, Venesicium, v. g. sit hujusmodi. Si Venesica te tangas, tu morbo inficeris, & paulatim tabesces, atque illarum repercutias, impeditur morbus. Dico, te posse repercutere, quia repercutio est res indifferens, nec enim repercutio est novum maleficium.

Id enim clarè docet Sanchez lib. 2. sim. cap. 41. n. 23. Tandem, inquit, licet etiam signum positivum contrarium apponere, dummodo sit ex se licitum, aut indifferens ad pactum illud cum demone initum, rescindendum, v. g. si demon esset pactus cum maleficio se nociturum, nisi maleficiatus postea se signet cruce, aut lavet corpus, licet huic se signare, aut lavare non intentione sanandi positivè eo medio, aut opera demonis, sed solo animo tollendi signi, & pacti nocendi dissolvendi. Hæc Sanchez citans Suarez, Lessium, Sylvestrum, Delrio.

Obijcies primò Lessius loc. cit. n. 48. docet, posse tolli, vel poni dicta signa ad hoc, ut cesset nocere demon, non verò docet, posse, ad hoc ut demon positivè det sanitatem: at in exemplo à nobis allato, potuit evenire, ut illa repercutio fieret signum non solum ne demon prosequeretur nocere, sed etiam, ut positivè afferret sanitatem: ergo illam ego ponere non possum; directè enim tunc vellem sanitatem à demone positivè illam conferente.

Respondeo. Huic objectioni sic disertè sati facit Cas-

lito Pal. 1. 3. 27. d. 11. n. 8. Negari non potest, (inquit) Maleficium destructionem illius signi ad unum si-
gnum dirigere (intellige ad desinendum nocere) & non
ad alium (intellige, & non ad sanantem positivè con-
cedendum) concedo igitur (sic habet *num. 10.*) nemi-
ni licitum esse uti signis à dæmone datis eo fine, ut dæ-
mon excutatur ad fidem servandam, vel sanitatem con-
cedendam. At bene poterit illis signis uti, ut tollatur
dæmonis incentivum, quod habebat ad nocendum.
Quod autem demon destructo signo, non solum cesset
nocere, sed etiam concedatur salutem, per accidens est
intentionis desinens signum, non enim destruens si-
gnum illam sanitatem consequi, destructione pretendi-
tione Castrop. quæ est ipsissima doctrina Sanchez modo
allata.

Obsecundò. Esto illa positio signi contrarij sit
posita, ut eo signo posito, demon desinat nocere. At po-
tè evenire, ut ea positio signi non sit solum pacti prio-
ris destructio, sed sit novum pactum, ob quod demon
nocere desinat, ergo tunc esset novum maleficium.

Respondio. Novum pactum non potest in-
ter nova confessione duorum, atque adeo nisi destruens si-
gnum consentiat. At ipse nullatenus consentit solum
etiam intendit prioris pacti dissolutionem, & nihil præ-
terea. Adde primò, non consuevisse dæmonem, pro
nova pacificanda conventionem, rem bonam, imò nec re-
gulariter rem ex se indifferentem adhibere, semper enim
aliquid vani saltem admiscet.

Adde secundò. Cum mihi non constet, hoc esse no-
vum pactum (pactum enim non destruitur novo pacto,
sed solum recedendo, ab ipso) cum non constet, in-
quom, hoc esse novum pactum, ad summam dubia res
est, quare querendum restaret, quid in dubio hoc fa-
ciendum esset: Id quod jam subdo.

Inquires enim. Licet bene ponere ejusmodi contra-
rium signum, quando omnibus expensis dubium est,
an talis signi positio sit maleficium, atque adeo novum
pactum? Lavare enim se, ex Sanchez citato; vel reper-
cutere, ex Lessio cit. clarè non sunt maleficia. Sed quid,
si sit, v.g. lavare se cum aqua benedicta, vel dicendo
quædam verba, de quibus dubitetur, an sint vana, unde
dubitetur, an illa locutio, vel percussio sit novum malefi-
cium?

Respondio, Lessius *loc. cit.* inclinat, licere, sed cum
protestatione non consentiendi pactui fortè nova. Si
licet, inquit, non licet, si res sit dubia, non enim licet
est uti remedio superstitioso, aut de quo dubium est, an
contineat tacitam dæmonis invocationem, hoc enim
est, se exponere manifeste periculo superstitutionis; nisi
forte id fiat cum expressa voluntate, contra tunc protesta-
tione. Hæc Lessius.

Verum absolute nunquam licere, docet Sanchez, *loc. cit.*
his verbis: *Addit Lessius, si dubium sit, an id signum sit superstitiosum, non licere, nisi fortè præmissa contraria voluntate protestatione. Sed nec hoc modo audeo id approbare.* Hæc Sanchez. dumtaxat; ubi vides nullam hic ab ipso rationem afferti, unde illud non approbet. Affert tamen Castrop. *loc. cit. num. 10.* qui hanc sententiam Sanchez adheret, & sic habet: Bene advertit Sanchez, si dubium sit, an medium, quod assumitur superstitiosum, aut illi-
citurum sit (quosque dubium deponas) te non posse illo uti,
quatenusque protestaris nolle ullam cum dæmone socie-
tatem habere, quia hac protestatio non vincit dubium,
neque purgat malitiam, quæ in illo esse potest. Hactenus
ille.

Ego in praxi sententiam Lessij libens amplecterer. Et
ratio esse posset, quia semper in eo dubium est caput, unde
dubium deponere facile queam, quæ dispositione habi-
ta, concedit ipse Castrop. Palas. Nam quando est dubium,
an hæc res, quæ adhibenda est, sit superstitio, necne, ju-
dicandum practice est, non esse superstitutionem, quia prius
est, rem esse indifferentem, imò, & bonam ex se, &
deinde est, seu supervenit, esse malam ex pacto cum dæ-
mone; ergo donec ostendas, supervenisse pactum, sem-

per possidebit indifferentia, vel bonitas. Cum ergo ne-
mo possit, vel debeat deici à sua possessione per super-
veniens dubium, ut latè diximus *lib. 1. cap. 3. per totum*,
prævaleret in casu nostro negatio superstitutionis, atque
adeo deponetur dubium.

Dixi (implecterer) nam absolute tunc amplectar, quan-
do eam tute maturius expensa, sapiens lector excipies.

De penis contra prædictos, atque eorundem absolutione.

14. Contra divinatores, sortilegos, &c. si hæc sim
externa non committant, nullæ sunt penæ in jure la-
te, nisi fortè ferenda: nam si superaddatur hæresis, erit
excommunicatio lata in Bulla Cœnæ, de qua suo loco
dictum est; penæ autem à Judicibus inferendæ ad no-
stram tractationem minus pertinent, de quibus nihilo-
minus lege Farinæ *num. de her. q. 181. à n. 51.* aliisque
ab ipso citatos.

15. Quoad absolutionem: si cum hæresi formali,
& externa, adjuncta sit culpa prædictorum, ille solus po-
test absolvere, qui potest hæresim, de quo *supra, cap. 1.*
§. 8. satis vidimus; Si hæresis intermissa non fuerit, qua-
libet adoratio dæmonis, pactum, commercium, su-
perstitio, & quodcumque aliud, quod hæresim forma-
lem externam non contineat, poterit absolvi à quolibet
ordinario Confessore, nisi tamen aliqua ex his in Dic-
tæsi sint ab Episcopo reservata: ita plures apud Dian. 1.
par. tract. 5. resol. 8. cum Bulla Cruciatæ, & sine illa *p. 3.*
tract. 4. resol. 143. vide etiam *part. 4. tract. 4. resol. 240.* De
abortu est quædam peculiaris dispositio, de qua dicam
lib. 2. cap. 2. §. 4. n. 8. Ratio est, quia, cum hæc omnia, licet
gravissima scelera, non subjaceant excommunicationi
latæ sententiæ, non sunt Summo Pontifici reservata,
huic enim nullum crimen regulariter reservatur, nisi ra-
tione excommunicationis, ut diximus in nostro *apud de*
confess. lib. 3. c. 7. §. 1. n. 2. Nec sunt ex jure reservata Episcopo,
quia, ut *ibidem* diximus, nulli casus vel excom-
municationes sunt hodie Episcopo in jure reservatæ. Re-
manet igitur, ut nisi in aliquo loco peculiari reservatione
afficiantur, liberè possint ab ordinariis Confessoribus
remitti: multò magis virtute Bullæ Cruciatæ ita Diana,
l. c. & Escob. in summ. tract. 7. exam. 4. Spotsine Confess.
Nec obstat reservatio DD. Inquisitorum, nam hanc esse
solum pro externo foro habes apud Dianam, aliisque
apud ipsum.

§. III. De Sacrilegio.

1. Sacrilegium propriè est sacra rei læsio, seu viola-
tio. Ita S. Th. 2. 2. q. 99. art. 1. lege Suar. *tom. 1. de Rel.*
tr. 3. lib. 3. aliisque passim. Dico (propriè) nam frequen-
ter quælibet irreligiositas, hoc est, irreverentia contra
Deum, quæ est genus ad omnem culpam Religioni ge-
nericè sumptæ oppositam, dicitur sacrilegium: sic idolo-
latra, pactum cum dæmone, superstitio, & alia similia
peccata sacrilegialatè nominantur. Propriè igitur sacrilegium
solum respicit rerum sacrarum violationem: Quæ
res sacræ, hoc est, ea omnia, quæ lege divina, vel Ec-
clesiastica ad cultum Dei sunt destinata, quæ ad tria
communiter reducuntur, nempe ad personas sacras, ad
locum sacrum, ad res sacras, idè triplex sacrilegij ge-
nus constituitur, quodlibet suas species continens, utque
specialiter in confessione aperiendas; cum teneamur, ut
diximus *lib. 2. Method. Confess. cap. 1. §. 9. n. 59.* confiteri ex
Tridentino singulas species, & singula numerò peccata.

Sacrilegium circa personas sacras: remissè.

2. Personas sacras, hoc est, vel vitæ statu per vo-
tum, vel sacro Ordine Deo peculiariter destinatas, qua-
tuor modis, atque adeo quatuor speciebus sacrilegij,
offendere potes; Primò, per violentam manus injectio-
nem, de qua agitur, cum explicatur excommunicatio: Si
quis suadente. Secundò, per usurpationem jurisdictionem,
personas

personas Ecclesiasticas ad Iudicium seculare trahendo, vel iisdem vigiliis imponendo, de qua re agi solet in *tractatu de immunitate personarum Ecclesiasticarum*. Tertio, per rapinam & furtum, de quibus in *tractatu de Restitutione*, & nos quæ sufficiunt l. 2. *Method. conf. cap. 8. §. 2.* explicuimus. Quarto, per actiones venereas, de quibus in sexto Præcepto differitur, quæque nos breviter ibidem c. 7. §. 5. à num. 30. attigimus, quantum scilicet necessarium pro Confessoribus iudicavimus; quibus tamen adde sequentem resolutionem.

3. Nudius tertius Græcus Sacerdos uxoratus, quæsit à me, An ipse si aliam à sua cognosceret, præter adulterium, contraheret peccatum sacrilegij eo, quod sacro Ordine initiatus contra castitatem peccaret. Respondi, si Sacerdos Græcus in ipsa ordinatione votum hoc nullo pacto emittit, nequaquam contraheret. Ratio fuit, quia ideo Sacerdos sacrilegium turpibus vacando, contrahit, quia siue explicitè, siue implicitè in receptione sacri Ordinis emittit votum castitatis, sequè hoc pacto sacrum reddit, id quod non est, si voti obligationem secundamus ita Castro Pal. l. c. p. 3. §. 2. n. 2. circa finem: sed Sacerdos Græcus nullum ejusmodi votum, ut supponimus, emittit, ergo, &c. Dicere enim eum certò emittere votum non tangendi alias præter uxorem, esset gratis loqui, & ego ab aliquibus hujusmodi Græcis id sciscitatus, nihil certi habere potui, quare si tibi Sacerdoti Græco idem dubium sit, an à te id votum emissum fuerit, te votum non obligat, ut universim de votis dubiis *suprà*, lib. 1. cap. 3. §. 7. v. *Votum*, notavimus.

Nec obstat primò, hoc apud Græcos æstimari passim sacrilegium. Nec obstat secundò ejusmodi Sacerdotes, uxore extincta, aliam ducere nullatenus posse. Nam ad primum respondeo, æstimari latè sacrilegium propter gravem circumstantiam non propter speciei diversitatem. Ad secundum, non posse aliam ducere, vi præcepti prohibentis in Sacerdote Bigamiam, non ex vi voti, &c.

4. Hanc resolutionem quidam Doctor minùs approbavit: asserbat enim Sacerdotem Græcum statui Sacerdotali addictum multò magis suum statum per fornicationem, etiam abstrahendo à voto, coquinare, quàm per pollutionem, seu effusionem seminis polluat Ecclesia benedicta, quamvis non consecrata: ergo saltem ex hoc capite sacrilegè se gerit. Confirmabat primò, quia per Aragonium l. 2. §. 88. art. 7. ad finem, & Henriquez l. 5. c. 5. n. 6. Religiosus fornicans non solum debet confiteri fornicationem & votum absolute, sed etiam votum solemne professionis, quia à Religioso non læditur votum quomodocunque, verum etiam status Religiosus ergo cum à Sacerdote Græco lædatur status Sacerdotalis, idem erit dicendum.

5. Sed respondi, verum esse ab ejusmodi Græco commaculati sacrum Sacerdotis statum, at intra latitudinem eandem, quàm Christianus lædit suum statum hominis baptizati, id est, hominis participantis Sacramenta à Christo Domino instituta; sed qui non adest votum, non est læsio adversus aliam peculiarem virtutem Religionis, sed solum est notabiliter gravior: cum ergo circumstantia etiam notabiliter aggravantes non constituent diversam speciem, (unde non sint specialiter ex probabili sententia constituenda) ideo nec in casu nostro nova sacrilegij species enascitur. In violatione Ecclesie non est mirum inveniri sacrilegium, quia specialis & expressa prohibitio facta in honorem loci sacri transfert illam turpem actionem ad novam speciem: quam prohibitionem specialem in Græco Sacerdote non invenimus. Ad confirmationem respondeo, Aragonium & Henriquez ideo putasse Confessori aperiendum (in casu, de quo loquuntur) statum Religiosum, quia putaverunt circumstantias notabiliter aggravantes esse clavibus speciatim subjiciendas, quam nos sententiam non sequimur.

Sacrilegium circa loca sacra: remissivè.

6. De hoc item ea, quæ ad sufficientem cognitionem

non pertinent, alibi melius disputantur. Tripliciter enim citò loca sacra sacrilegij labem quis contrahit. Primò, si cum; qui sacrilegium invenit in loco sacro, violenter, vel per fraudem extrahat ab eo loco; Secundò, si in iisdem sacris locis strepitum forensium vel mercatum adhibeat; Tertio, si quis veneras actiones in iisdem locis exercet, de prioribus agitur in *tractatu de Immunitate*: de tertio in *sexto præcepto*; de quo nos in *Method. conf. lib. 2. cap. 7. §. 5. à n. 35.* satis multa deservimus.

Sacrilegium circa res sacras.

7. Cum variæ sint res sacre, variæ & erunt hujus sacrilegij species. Quatuor enumerat S. Thomas 2. 2. q. 99. art. 3. Primò, Sacramenta. Secundò, vasa sacra, sanctas Imagines, Reliquiasque Sanctorum. Tertio, ornamenta Ecclesie & ministrorum ejus. Quarto, bona temporalia Ecclesiastica in sustentationem Ecclesie ministrorum deputata. Scriptura sacra, sacraque ceremonie ad secundum caput reduci commodè possunt. Qui igitur malè, & irreverenter erga hæc se gerit, sacrilegè peccat, quia irreverentia illarum in Deum, qui in iis ritibus, & sacris colitur, tandem redundat.

8. Duo hæc sunt notata digna. Primò: An qui conculat sacratissimam Eucharistiam sit propriè sacrilegus? Ratio disputanda est, quia sacrilegium est rei sacre, hoc est, rei Domino deputatæ violatio: At Eucharistia non est rei Domino deputata, sed ipsemet Dominus: ergo ejusmodi concussio erit quidem atrox irreligiositas, non verò propriè sacrilegium. Respondeo. Communis sententia sentit esse propriè sacrilegium, ita Caiet. 2. 2. q. 99. art. 1. & 3. *sub. 6.* Lessius lib. 2. loc. c. 46. dub. 3. num. 13. alique, quia Eucharistia, licet Deum Dominum continet, est tamen signum gratiæ sanctificantis; est enim Sacramentum: quare prædicta injuria non videtur facta seu exercita immediate circa ipsum Dominum (cum ipse ibi sit invisibilis) sed irrogata ipsi signo visibili Deum significanti, & continenti.

9. Secundò. An qualibet bona Ecclesiastica læsa constituant sacrilegium? Respondeo nequaquam: sed solum ea, quæ aliquo modo sacra sunt, atque in Dei cultum ordinantur: Hæc solent esse bona, quæ destinata sunt ad Ecclesie servitium, & ad ejus ministrorum, ut tales sunt, sustentationem. Quare alia bona patrimonialia, vel quocumque alio seculari titulo possessa ab Ecclesiastico, cum non sint verè sacra, locum hæc non speriuntur.

10. Quid, si quis sibi retineat legata vel hereditates, & similia Ecclesiis pro dicto servitio relicta, contrahit præter malitiam injustitiæ malitiam sacrilegij dum non solvit? Respondeo cum Castro Pal. l. c. §. 2. num. 1. contra Valent. & Less. *ibid.* citat. solum injustitiæ, quia donec Ecclesia ea possideat, non sunt sacra: antea enim solum videntur remota destinata ad Ecclesie servitium, quæ remota destinatio non videtur esse satis ad rem propriè constituendam.

11. Quid, si quis Decimas non solvat? Respondeo cum Castro Pal. *ibid.* nec hunc fore propriè sacrilegum, sed tamen præter injustitiam incidere in peius crimen, nempe in irreligiositatem, seu irreverentiam immediate contra Deum: in Deum *ibid.* Ratio est, quia solutio Decimarum est ordinata in recognitionem supremi dominij Dei, ergo eas negans, obtristat Deum recognoscere, quod est nolle exhibere cultum Deo debitum: sicuti si quis jussus legitime aliquo actu Deum venerari, illum venerari negligeret.

An temporis violatio constituat aliquando sacrilegium propriè dictum.

12. Urso verbo. Tempus, estne objectum sacrilegij? v. g. qui die festivo, vel tempore Quadragesimæ, &c. peccaret, contraheretne speciem sacrilegij? Respondeo, de hac re me dixisse in *opusculo. Method. Confess. lib. 2. cap. 7. §. 5. numer. 40.* ubi resolvi non contrahere: addidi tamen contrahi non raro posse culpam irreligiositatis contra

contra reverentiam Deo debitam, ut si comedas, vel liquora spectacula die Veneris Sancto celebrare, v.g. quis dicitur in hoc enim facto non solum esset scandalum potest, sed etiam irreverentia erga Christi Domini Passio-

An voti violatio sit sacrilegium.

1. Vovet quis jejunium, v.g. si id non exhibeat, astineat. Respondetur, ita videri plerisque apud Valent. 2. 4. 1. 1. p. 1. initio. Ratio est, quia eo ipso, quod res vovetur Deo est, Deo est destinata: ergo si violetur, facile violatur. Sed certe probabilis est cum Suarez 2. 2. de Relig. 1. 3. lib. 3. a. n. 5. non ita esse; tunc enim peccatur quidem contra fidelitatem Deo debitam, quia nihil facimus, sed non proprie cum sacrilegio, quia nihil facimus violatur, sed immediate Deo, negatur, quod proprie violatur. Neque obstat per votum Deo rem destinari, non obstat, inquam, quia non destinatur nisi in ordine ad ipsius executionem, solum scilicet, ut res promissa executioni mandetur, non vero ipsa (donec actu Deo deus) sit sacra. Si quando ergo hac infidelitas sacrilegium, seu irreverentia sacrilegia nominatur, late, ut in simili supra dictum est, sacrilegij nomen usurpat.

§. IV. De Blasphemia.

Quid, & quomplex sit.

1. Blasphemia est convitium, seu verbum contumeliosum contra Deum: ita S. Thom. 2. 2. q. 1. art. 2. est igitur peccatum contra reverentiam Deo debitam, quod, An habeat parvitatem materiae, supra, lib. 1. c. 1. §. 3. diximus.

2. Alia est haeretica, ut: Deum est injustum. Id quod si etiam sic mente affirmetur, non haeretica solum erit, sed etiam haeretica, utraque Inquisitori deferenda: ita Sanchez lib. 1. in Dec. cap. 3. 2. Laym. lib. 4. tract. 10. cap. 6. m. 7. Bon. circa 2. dec. praec. dist. 3. q. 6. p. 1. Alia est simplex, & quidem quadruplex: Enumerativa, ut: Ad Injuriam Dei solo hoc est. Detestativa, ut: Periret Deus, maledictus sit Deus, displiceat Deo. Irisoria, ut: Vah, qui destruis templum Dei: idemque erit, si nominentur irrisorie membra Christi Domini pudenda. Juratoria, quando scilicet cum blasphemia quis jurat, ut: Periret Deus, si ita non esset, vel eris, &c.

3. Rursum blasphemia committitur, vel aliquid demendo ad Deo, Sanctive, vel aliquid inidem addendo, Demis, si dicas, Deum non esse omnipotentem, non misericordem, non providentem, Sanctos non esse in gloria, &c. Aditis, si dicas Deum esse crudelē, Sanctos esse impudicos, &c. Sive autem addas, vel demas eo intentione, inhonorandi Deum, sive sine tali expressa intentione, quia tamen sic addendo, vel demendo verē inhonoras illius verbis Deum, blasphemus eris, & quidem puro de dem specie blasphemia, cum uterque modus sit tandem de resolutur contra Dei reverentiam: ita colligitur ex Castro Pal. tom. 3. dist. 2. de tem. & p. 2. §. 2. num. 3. licet dicitur contrarium sentiat num. 6.

4. Denique, alia est in Deum, alia in Sanctos, alia in ceteras creaturas, sive rationales, sive irracionales advertendo, ut sit blasphemia, illa, quae jacitur in Sanctos, vel ceteras creaturas, debere semper redundare in Deum: quis enim vel dicat, vel impiecur malum tempus, seu venit, certe, si praescindat ab eo, quod hac refrantur ad Deum tanquam ad Creatorem ipsorum, injuriam non Deo, sed ipsis creaturis faciet, ut nox clarius explicabitur.

5. Atque hinc vides, cur torquere convitium in Sanctos, semper sit blasphemia, non autem semper in alias creaturas: quia nimirum Sancti semper referuntur, seu apprehenduntur referri ad Deum, sive ut ipsos glorificentem, sive ut ipsorum amicum: non semper creaturae ceterae. Nam propterea qui maledicit patri, v.g. impius quidem erit contra reverentiam debitam patri ex quarto precepto, & aliquando contra Charitatem ejusdem,

si ex animo aliquid malum ei desideraret, ut mox explicatius dicam: at non, erit irreligiosus in Deum contra preceptum hoc, de quo agimus.

Deinde blasphemia quaecunque joco prolata regulariter est mortalis, ex Sanchez lib. 1. cap. 3. 2. n. 4. 1. Castro Pal. tract. 17. d. 2. p. 2. §. 2. quia adhuc sic prolata vergit in diminutionem Divini honoris. Dixi (regulariter) nam si talis esset jocus, & omnibus expensis nulla diminutio Dei honoris appareret, quod raro esse posse mihi videtur) certe mortalis blasphemia non esset, quia blasphemia verē non esset, quippe cui deesset blasphemiae essentia, & de hoc rarissimo casu intelligi debet Valentia 2. 2. d. 4. quae. 1. 3. cum dicit blasphemiam joco prolata non esse blasphemiam.

Blasphemia denuncianda.

6. Quatuor hic nota. Primò, blasphemias haereticas esse Inquisitoribus, ut modò innui, ab audientibus denunciandas, juxta regulas denuntiationis, de quibus alibi: ita Sanchez, loc. cit. n. 37. simplices verò Judici Ecclesiastici, vel seculari, nam ita praecipunt decreta Julij Tertij, & Pij Primi, quae tamen decreta, quoad simplices blasphemias, propter defectum obligationis nequaquam videntur. Vide Castro Pal. cit. §. 4. n. 3.

Correctio Blasphemiae.

7. Secundò, nota audientem blasphemiam non teneri blasphemantem increpare, nisi periclitetur honor Dei, qui raro nunc inter Fideles periclitatur: ita Sanchez, ibid. n. 46. Immo increpare blasphemantem non expedit, cum fervet ira, quia is irritaretur magis: Correctio igitur fraterna debito loco, & tempore reservetur.

Modus confitendi Blasphemias.

8. Tertio pro praxi Confessariorum, quoad blasphemias, a nobis dicta in nostro opusculo, de confess. lib. 2. cap. 2. §. 1. recolantur, ubi resolvimus omnes blasphemias esse ejusdem rationis, sive in Deum, sive in Beatam Virginem, sive in Sanctos, &c. Adde nunc varias blasphemias in Deum, variasque in Sanctos, &c. non differre specie. Unde satis est in confessione dicere, totius blasphemavi. Ratio est, quia omnes specificantur à contumelia, quae Deo inferitur. Excepi blasphemiam haereticalem, illa enim superaddis, ut modò dixi, peccatum infidelitatis, si aderit error intellectus, vel peccatum contra preceptum de externa confessione Fidei, si solum ea fuerit verbalis, &c.

Discrimen inter blasphemiam, & maledictionem.

9. Quartò, quia saepissimè indignatio blasphemantis est solum contra homines, ideo mihi placet regula Laym. lib. 4. tr. 2. c. 6. n. 1. 2. quae est hujusmodi: Si penitens neget affectum indignationis suae, erga Deum directè se extendisse, sed solum adversus hominem, vel jumentum, cui iratus fuerit, tunc Confessarius attendat ad verba, quibus homo usus fuit, si enim secundum se divini honoris diminutionem nullam expriment, non censenda est blasphemia, neque mortale peccatum; si autem verba tali, aut tali modo prolata sint, ut contumeliam Dei, aut Sacramentorum significant, videbitur per mille Sacramenta, per septem Sacramenta, perdat te Deo Christum, censeri debent blasphemias, dummodo homo attendit ad vilipensionem Dei, aut rei sacrae, quae talibus verbis exprimitur, saepe autem ejusmodi verba blasphemias praefertunt inadvertenter, ac materialiter tantum, non attendentes, quid significant, tum verò excusantur à gravitate peccati propter imperfectionem cognitionis ac voluntarij, modò interim continentur perversam ejusmodi consuetudinem deponere. Haec Layman.

10. Ubi nota, si blasphemia sit sine relatione ad Deum, solum contra creaturas rationales, vel irracionales contorqueatur, proptèr vocari maledictionem, & ut dictum est; communiter esse culpam venialem, quia

quia tamen potest aliquando esse mortalis, idque contra charitatem, idem clarius hoc tribus dictis sic explico.

11. Dico enim primò, quando maledicuntur diaboli, raro esse peccatum mortale, quia semper solet maledici, ut author malorum, & ut Dei inimicus, quo pacto, abstrahendo ab impatientie impetu, ne veniale quidem est.

12. Dico secundò, quando maledicuntur homines & optantur eis mala, ut: *Possit crepare, occidi, &c.* communiter esse veniale; quia nec maledicuntur ut aliquid Dei, neque desideratur deliberatè, ut illis eveniat illud malum; si tamen deliberatè desideraretur, esset peccatum odij contra charitatem proximi, grave vel leve juxta gravitatem vel levitatem mali. Audi quid Escobar in *summa*, tr. 1. exam. 3. c. 6. n. 26. in hanc rem asserat: *Assueti interdum in amicos indignari, ut filios, famulos, vicinos: interdum in inimicos. Cum ex inimicitie affectu maledicta produnt, plerumque cum plena intentione feruntur: cum autem in amicos variisimè ex intentione exoriantur, sed solum ex perturbatione, ebrietate, &c. unde lethalia peccata non erunt, si interrogaris mox post prolationem maledicti, num intendas filios, aut famulum a diabolo arripere? Respondebis: minimè plane. Fateor quosdam tam immoderata passione perturbari solere, ut etiam illo instauri, vel filios intendant depravare: id quod prudentia Confessorij diligenti examine relinquo.*

13. Dico tertio. Si maledicuntur animalia, arbores, &c. si hæc res sint proximi, & ex odio ipsius hoc dicatur, & cum animo, ut verè pereant illæ res, est similiter peccatum odij contra proximum: id quod tamen raro solet communiter evenire, & solum in casu, quo, ut offendas Dominum, ejus rebus malum deprecaris. Quod si res illæ nostræ sint, tamen si ex animo desideraretur ut eveniat eis malum, solum erit veniale, quia odium est circa res nostri domini.

14. Dico quartò: Quando maledicuntur dies, hoc locus, ventus, ignis, pluvia, esset mortale, si maledicerentur; quatenus illis Deus, ut mediis utitur ad nos puniendos, vel periculum sit, ne indignatio sit contra Deum: at quando neutrum ex his adest, non est mortale, quia indignatio non est contra Deum. Quod si redundet in parentes, ut quando dicitur: *Maledicta hora, quæ mei parentes me ediderunt*, esset contra pietatem, seu observantiam, graviter, si desideraretur illis malum, vel notabiliter pietas erga parentes læderetur; leviter si neutrum.

Jam verò quoniam aliqua verba sunt certò blasphemalia, certò non sunt, alia denique sunt dubia: de singulis classibus aliquot exempla, ad claritatem, more nostro, sectandam, subjiciamus.

Verba certò blasphema.

15. *Abnego Deum, vel Crucem, vel Sacramenta, vel Christum, quod fronte percepi: Non credo in Deum: Malgrado habbia i Dio, id est malum Deo contingit: A dispetto di Dio: Non est potestas in Deo: Deum taceat, vel dissimulet: Velit nolit Deus: Peniteat Deum, vel Sanctum Petrum: Pereat Deus: Amittant Sancti vitam.* Doct. citati, aliique sparsim.

Maledicta omnia in Deum, vel Sanctos, immodè & in creaturas quascunque si ad Deum referuntur modo dicto num. 4.

Vituperia in Deum, Sanctos, res sacras: huc saltem reducuntur illa, *Abnego Sanctum Petrum, Sanctum Paulum, Apostolos, &c. similia.*

Laudare Deum obsecratis verbis, quia id spernere potius est in actu exercitio, & irridere, quam laudare.

Jurare per pudenda Christi, Dicere meretricem Virginem, vel ad injuriam Virginis. Intelligitur enim ex communi loquendi usu de Sanctissima Deipara.

Jurare serio per falsos deos verè, falsò, vel jurare per creaturam sistendo in ea tanquam in infallibili veritate: quod posterius vix inter Fideles usu venire solet.

Denique dicere demonem, sanctum, vel omnipotentem, ex Joseph. Aug. in *brevis notitia*, 1. *præcep. Dec.* n. 14. vel puellam amantem: propriè subire nomen Deitatis, ex Thom. Sanch. cit. 34. Apertè enim hæc sunt blasphemiz, quia sit commune creaturis, quod proprium est Dei. Dixi loquendo de amasia (propriè) nam si non ex animo significandi, quod verba sonant, sed per hyperbolem sic quis loquatur, perperam quidem loquatur, verum ex probabili tandem sententia, non peccabit ex hoc blasphemiz capite, mortaliter: Ita Lorca apud Dianam p. 5. *val. 3. res. 3. sine.*

Verba certò, vel satis probabiliter non blasphema.

16. Qui dicit: *Volo hoc facere, quamvis grave peccatum, Dei offensam sit*, licet graviter peccet, non blasphematur, quia nihil in Dei contumeliam expresse id faciat, nihil addit, vel auferat Deo. Ita Bonac. loc. cit. p. 2. n. 9.

Maledicere vento, tempestati, pluviz, bestiis, &c. non est blasphemia modo explicato num. 13. maledicens homini, nec, si animo malum illi exoptes, pecces contra charitatem, ut ibidem, n. 12. vidimus; non tamen blasphemus, quia communiter ea maledictoria ad Deum non referuntur.

Hoc verum est, sicut Evangelium, vel sicut Deus verus est, non est blasphemia. Ita Azor. Medin. Bonac. num. 13. contra Sorum, & Sorum apud eundem Bon. quia communiter non equiparatur veritas creata cum increata, sed solum indicatur similitudo quædam, quoad conformitatem cum objecto.

Juramentum per intemeratam Virginem non est blasphemia, ita Sanch. loc. cit. n. 32. contra Sorum & alios, quia nec est execratorium, nec significatur pudenda Virginis, sed solum adducitur in testem Virginitas Deiparæ, seu Deiparæ ut Virgo.

Juramentum falsum non eo ipso, quod est falsum, seu perjurium est blasphemia. Thom. 2. 2. q. 13. art. 3. ad 2. Quamvis enim pejerans falsò adducat Deum ut testem, unde & peccet, non tamen blasphemus est, qui nihil demit, additve Deo in ejus convitium. Nec sic jurans petit (sicuti putat Castro Palas t. 3. disp. 2. de tem. &c. p. 2. §. 3. n. 9.) ut Deus firmet falsitatem, sed solum cum temeritate profert enuntiative illud falsum à Deo confirmari, non autem optative.

Dicere in eventibus: *Sic tandem fato futurum erat*, non est blasphemare, sic Sanch. loc. cit. num. 35. quia per hæc verba non affirmatur fato Gentilium regi universa; si id enim intenderetur affirmari, sanè hæreticalis esset blasphemia; sed significatur necessitas consequens ejus eventus à Deo prædicta. Dicere: *O Fides Dei! o Sanctus Deus! o Virgo sanctissima!* cum tali homine, non est blasphemia, quia indignatio solum fertur contra hominem, non contra Deum nihil.

17. Verba contra Deum in ebrietate, vel phrænesi, vel ex inadvertentia orta ex inveterata consuetudine, blasphemiz nequaquam sunt; Malitia enim blasphemiz, sicut & perjurij, atque hæresis requirit procedere ab homine, qui actu ratione utatur, neque enim quis contumelia rationabiliter afficitur ex convitio dicto à Psytacota Valsq. Turrian. apud Layman. lib. 4. tr. 10. c. 6. n. 2. & 3. aliique. Vide quæ dixi in *nostro opusculo, methodi Confess. lib. 2. cap. 3. §. 3. n. 25.*

Asserre verba aliqua Scripturæ sacræ ad confirmandam faciem, si non ex contemptu, nec tam sapè fiat, ut contemptum sapiat, vel non est blasphemia, sed venialis quædam irreverentia, ex Villalob. apud Dian. p. 5. tr. 5. res. 3. vel si admittit parvitatem materiæ in blasphemia, erit hæc materia levis: sic idem ibi.

Verba dubiè blasphemia.

18. Multas esse blasphemias solum ex prava intentione dicentis, modò dictum est. Hæc ergo dubiæ, & incertæ vocari possunt, & ex dicta intentione, æquales tandem sunt,

colligendum. Sed nos hic aliud querimus, An scilicet aliqua externa verba, quæ non clare, sed dubie ex se videntur continere Dei contumeliam, sint censenda ceteri ceteri.

19. Placet autem mihi illa regula: Quoties aliqua verba possunt accipi pro blasphemia, & pro non blasphemia, debere pro non blasphemia accipi. Ita Lazarus, quos citat, sequiturque Bonac. loc. cit. p. 2. n. 12. & colligitur ex Castro Pal. tom. 3. disp. 2. de sent. Dei, &c. n. 6. Ratio est, quia verba in dubio, nunquam sunt accipienda, nisi foris delictum, nunquam enim presumitur delictum, nisi de ipso clare constet. Hoc igitur posito:

20. Dubitatur primò de illis verbis: *Renego talem*, *Renego al tal*, vel *Santo de tal*, &c.

Respondetur, si per illud (talem) intelligis, vel indies Deum, quis dubitet esse blasphemiam? at puro nisi signanter Deum, vel Sanctos notes, tunc non incidere in blasphemiam. Ratio est, quia ex praxi communi videtur, idcirco Fideles dicere: *Renego talem*, & non *renego Deum*, quia effugere volunt se contumeliosè cum Deo agere. Sane usus vilionum percrebuit in Sicilia, ut in gravibus indignationibus demonem vocent sanctum, quàm esse aperte blasphemiam modò diximus: Sunt autem aliqui melioris conscientie, qui sic proferunt: *Santo Dia*, seu *Santo Diamani*, aliundeque sic dicere, quasi se cohibentes, ne diabolum sanctum vocent: hos ergo non peccare peccato blasphemie (abstrahendo a conscientia aliquorum erronea) ego, & aliquot docti à me consulti iudicavimus. Pari modo qui in Italia dicunt: *Al dispetto di Di*, vel *rinego Di*, non blasphemant, quando ex modo proferendi videtur se, velle cohibere à nominando Deo, quem abnegare, vel despiciere noluunt: adde regulam dictam num. 19. si tamen signatè intelligant Deum, tunc non est dubium blasphemiam committere: neque de hoc solum casu loquitur Bonacina circa 1. dec. per disp. 3. quest. 8. p. 2. num. 12. dum ait: *Al dispetto di Di*, est mortalem blasphemiam, quia ipse scripsit in eo locutioni per proprium idioma verba communiter dimidiata proferuntur, & ubi per illud, *Di*, verè intelligitur Dio, id est, Deus.

21. Dubitatur secundò de his: *Al dispetto di quel becco che mi sostiene al mondo*: *Poter di Dio*: *Puo far Dio*: *Al dispetto di Dio*. Respondetur, præcisè contumeliosa proferentis intentione, has non esse blasphemias: nam prima potest non minus in homines cadere, quàm in Deum, cum etiam homines hominem sustentent præbendo alimenta: sic Bonac. n. 12. Secunda non negat Dei potentiam, nec illam convitiatur, vel irriset, sed solum evanescit: sic idem n. 8. Tertia potius facit, ut homines esse eorum Deo, quod verum est, quàm proferat contumeliam: sic idem n. 9. Recole regulam n. 19. dictam: Quod si quis idcirco hoc ultimum proferat, ut ostendat se veritatem dicere ad eum modum, quo veritas dici coram Deo debet, juramentum erit, non blasphemiam.

22. Dubitatur tertio de verbis blasphemie sub conditione, in hunc modum, dictis: *Non credo Deum*, seu *Amago Deum*, si ita res non est: *Deus est injustus*, si te non persequitur. Respondetur, mihi, & Salazitio apud Sanchez non cit. videri hæc non esse blasphemias, licet videantur Thomæ Sanchez loc. cit. n. 24. & Castro Palao loc. cit. f. 4. n. 3.

Ratio nostra est, quia non est sensus, ut Thomas patet, quasi fides mea, vel iustitia Dei dicatur dependere à veritate rei create, vel à futuro eventu; quo pacto certè esset blasphemiam: Sed sensus communiter est in hunc modum: Sicut est mihi certum (ex Dei gratia) me non recessurum à fide, ita certum est quod assero, & sicuti certum est Deum non esse injustum, ita certum habeo, à me te fore percutiendum, ita, inquam, per similitudinem modò num. 16. dictam, non per equiparationem. Neque per ejusmodi verba me offero, ut si res ita non sit, Deum renegem, ut putat Castro Palao: absit, nam ex dictis, sic colligo sensum horum verborum: Ab-

nego fidem, si res ita non est, sed est impossibile (ut ego judico) cum gratia Dei, quod fidem abnegem, ergo impossibile est, quod res ita non sit. Eam igitur certitudinem huic rei dare, sed per similitudinem pronuntio: quàm certitudinem profiteor habere constanti in mea fide.

23. Dubitatur quartò, de juramento per Dei, vel Sanctorum vitam. Respondetur mihi videri cum Deciano allato à Castro Pal. loc. cit. n. 6. quod & eidem Castro Pal. Azor. aliisque ab ipso cit. non importare blasphemiam. Ratio est, quia non est, saltem cerò, sensus, quod amittat Deus, vel Sancti vitam, si ita non est. Quo pacto esset sine dubio blasphemiam, si quidem enuntiarentur Deus, vel Sancti quasi subjecti amissioni vitæ. Sed sensus est similis illi legitimo juramento, *Vivit Deus*, id est, sicut Deus vitam habet, sic (per similitudinem, quam toties diximus) verum est, quod dico. Confirmo: nam qui jurat, per vitam patris se aliquid facturum, hunc sensum facit, sicut meus Pater vivit, illumque vivere firmiter volo, ita firmiter hoc, quod promitto facere intendo.

24. Confirmo secundò. Quod per vitam Dei, vel sui Patris jurat, si interrogetur, an injuriam illis facere velit, pernegabit, quia tota sua intentio est ostendere firmitatem sui dicti, vel promissionis, & nil præterea. Confirmo tertio. Ille qui sic dixit. *Encid. 9. Per caput hoc iuro*, per quod Pater ante solebat, explicuit Patrem jurasse solum per caput, seu per vitam Filij, ostendens amorem, quo Pater filium prosequabatur, illum enim, per quem juramus, amamus & reveremur: in tali igitur modo jurandi ne implicite quidem contumelia includitur: pari igitur modo in juramento per Dei, vel Sanctorum vitam.

Quartò, certum est illud juramentum, quo dicitur Deus Gen. 22. *Per me ipsum iuravi*, esse venerandum, nec solum licitum: in ergo, etiam potuisset Deus jurare per vitam suam, cum æquivalet illi: cur ergo homo non possit jurare per semetipsum, & per vitam suam, & consequenter per vitam sui Patris; & præterea, cur illud juramentum, quo utitur Deus, non possit cum reverentia imitari creatura, dicens, per vitam Dei: Dic, amice Lector, nonne idem est per Deum jurare, quod est per omnes licitum, ac jurare per vitam Dei? nil enim aliud est vita Dei, nisi Deus ipse: si ergo licitum est juramentum, blasphemiam nequaquam erit.

25. Dubitatur quintò, an nominare, seu jurare per membra honesta Christi Domini, vel Sanctorum, ut per, capillos, per caput, per oculos Sanctorum, vel Dei, id est, Christi, sit blasphemiam? Respondetur cum Sanchez, 25. loc. cit. num. 29. non esse, quia ea membra nominando nihil additur Deo, vel Sanctis, nihil tollitur; nec ea nominare in ullam vergit Dei contumeliam: si tamen irrisorie, vel contumeliosè nomines, blasphemabis, ut ex se patet, & meritò id solum reprehendunt sacri Canones c. si quis 22. q. 2. n. 1. Authentica, *Vi non luxuriantes homines*, coll. 6.

Hinc non est blasphemiam, dicere ex indignatione contra hominem, vel jumenta: *Corpus di Dio, con voi*. *Al Sangue di Dio*: *Sacramenta Dei*, & vulnera Dei: ita idem Sanchez n. 30. quia tota indignatio est contra eas creaturas: ut supponimus, & ex alia parte, nonne Dei, Christum, qui Corpus habet, & Sanguinem intelligere semper Christiani, nisi expressè Deum notare velint, præsumunt. Quamvis ergo prædicta verba in ea indignatione effundere sit peccatum irreligiositatis contra secundum præceptum: *Non usurpabis nomen Dei frustra*, unde rectè absterri ab hujusmodi loquutionibus debent fideles, tamen non nisi tunc peccati venialiter docet meritò Layman. lib. 4. tr. 10. cap. 6. n. 8. citans Caiet. Arm. Sanchez. Valent. Suarium, cum indignatio tota feratur, ut dicebamus, contra creaturas. Si autem ex ira, & passione in Deum talia verba proferres, esset blasphemiam, quia in actu exercito significaretur, Deum indignationem mereri, & cerè summa esset blasphemiam, adversus Deum irasci, ex Castro Pal. loc. cit. n. 7.

De poenis blasphemorum, & deinde eorundem
absolutione.

26. Nullæ poenæ sunt in jure contra meros blasphemos latæ; Ferendæ autem à Judice, quænam sint, pertinet ad forum externum examinare, id quod satis elucidat facit Castro Pal. tom. 3. disp. 2. de iur. p. 2. §. 5.

27. Absolutio blasphemie hæreticalis cum errore intellectus petenda est ab eo, qui hæresin absolvere potest, de qua re nos *suprà*, cap. 1. §. 2. satis disputavimus.

At blasphemie quæcunque quamvis atrocissimæ, sed non continentes hæresin formaliter, hoc est, quamvis contineant verba hæreticalia, non tamen cum errore mentis interno affectu, possunt absolvi in foro conscientie à quocunque Confessario ordinario, nisi in ea Diocesi sint signatè reservatæ. Ratio hujus Doctrinæ est ea, quam diximus *sub de Maleficij absolutione tractavimus*, *suprà*, c. 6. §. 2. n. 1. & nam propterea hic repetenda nequaquam est, legè ita Dianam *part. 1. tract. 5. ref. 7.* & rursus *p. 3. tract. 4. ref. 143.* & *p. 4. tract. 4. ref. 240.* Ego enim quiescere tantisper appeto.

FINIS LIBRI SECUNDI.

Laus Deo, Beatissimæ Virgini, ac Beato Aloysio.



LIBER TERTIUS.

DE SECUNDO DECALOGI PRÆCEPTO.

Non assumes Nomen Dei tui in vanum.

PECULIARIS, & germana tractatio secundi Præcepti est ea, quæ actus bonos, vel pravos circa honorem Deo debitam suscipit explicandos. Ideo enim iubetur Dei nomen non esse in vanum assumendum, ne is congruâ reverentiâ defraudetur. Quoniam verò propter connexionem materiarum, pleraque de eadem in primo præcepto sunt disputata, superest hic, solum de Juramento, Adjurationeque Juramento affini, ac de Voro differere; iis enim, si ritè ea nuncupentur, observenturque, honore Deus afficitur; secus, contrà.

CAPUT PRIMUM.

De Juramento in communi.

§. I. Quid sit Juramentum.

1. **I**NSIT invocatio divini testimonij ad faciendam fidem; ita S. Thom. 2. 2. q. 89. art. 1. Aliquando autem explicite affertur Deus in testem, ut quando juratur per ipsum Creatorem: aliquando verò solum tacite, ut quando juratur per creaturam, referendo ad Deum, modo explicando *infra*, §. 3. & utroque modo petende est juramentum, quia in utroque Divinum testimonium invocatur.

2. Potest item hujusmodi Dei invocatio exhiberi verbo, ut tu, facto, mente. Verbo, ut si ore proferas, dicat, v. g. *juror per Deum hoc ita esse, hoc me facturum.* Noto, ut si tibi dicatur: *Jures per Deum*, tu verò oculis vel capite annuas, facto, ut si cui offeratur juramentum cum Libro Evangeliorum, ipse verò illum tangat, eo enim ipso, etiam si nihil proferat, jurare censetur. Idem evenit si se scribat scriptoræ jurilurandi formam continenti; propria enim subscriptio, ipsissimum est juramentum.

Mente denique, ut si quis intra animum suum juret. Quare si quis se aliquid facturum mente sic spondeat, obligabitur in foro conscientie, ex virtute Religionis, quia jam invocatur Deus in suæ sponsonis confirmationem: licet, ut in foro externo constet, (utque item constet alteri parti acceptanti, unde irrevocabilis ex vi justitiae promissio fiat) necessarium sit aliquid ex tribus dictis externis signis.

3. Rursus aliquando verus Deus invocatur, aliquando à Gentilibus, falsus; & hoc posterius verum juramentum non est, quia divinum testimonium nequaquam invocatur. Unde sequitur promittentem quid sub juramento Dei falsi, solum tenet ex conscientia erronea, quia putat se verè jurasse; at si errorem deponeret, adverteret quod se Deum verum in testem non adduxisset, minime teneatur ex vi juramenti, sed solum ex vi promissionis, seu fidei humanæ.

Quod peccatum sit cooperari cum juraturo per falsos deos, dicam mox §. 4. n. 7. & per occasionem innui *suprà*, *sub de maleficio lib. 2. c. 2. §. 2. n. 7.*

4. Quid si quis juraret per hæc Evangelia, & deinde adverteret illum non fuisse Librum Evangeliorum, sed profanum, sed papyraceum, sed ligneum, ad libri formam edolatum? Respondeo hunc verum nuncupasse juramentum, si quidem error fuit materialis, dum interim ipse intenderet per verè Evangelia jurare. Non sic fuit modò in Ethnico, qui ita juravit per Jovem, ut per verum Deum, quem ipse non cognoscit, jurare nullatenus intenderit; si enim intendisset, ac sub Jovis nomine verum Deum, licet imprudenter, invocare voluisset, certè verum emisisset juramentum, eique omnino stare, etiam errore deposito, debet.

5. Sed hinc oritur quæstio frequentissimæ praxis. Jurat quis per fidem suam, in veritate, certò, profecto, &c. ex prædicta conscientia erronea putans se verè jurare, obligatur ad rem tali juramento promissam, si doctior factus resciat illud, quia Deum non invocavit, nequaquam fuisse juramentum.

Respondeo, hæc in re certum est primò, si is scivit in illis verbis non invocari Deum, sed solum propriam fidem